

Обрано Предстоятеля Української Православної Церкви. Аксіос!

Митрополит Київський і всієї України Онуфрій (Орест Володимирович Березовський) народився 5 листопада 1944 року в селі Коритному Вашковецького, нині Вижицького, району Чернівецької області в родині священника.

У 1961 році закінчив середню школу. Протягом 1962–1964 років навчався в Чернівецькому технічному училищі, потім працював у будівельних організаціях Чернівців. У 1966 році вступив на загально-технічний факультет Чернівецького університету.

1969 року після третього курсу університету був зарахований на другий курс Московської Духовної семінарії, яку закінчив у 1972 році.

У 1970 році прийнятий до числа братії Троїце-Сергієвої Лаври. 18 березня 1971 року прийняв чернечий постриг. 20 червня того ж року висвячений у сан ієродиякона, а 29 травня 1972 року — в сан ієромонаха.

У 1980 році був возведений у сан ігумена.

28 серпня 1984 року призначений настоятелем Спасо-Преображенського храму Афонського подвір'я в селі Лукін Московської області. З 28 червня 1985 року — благочинний Троїце-Сергієвої Лаври.

На Різдво 1986 року возведений у сан архимандрита.

У 1988 році закінчив Московську Духовну академію з вченим ступенем кандидата богослов'я.

З 1988 року — намісник Свято-Успенської Почаївської Лаври, прослужив до листопада 1990 року.

9 грудня 1990 року хіротонісан у єпископа Чернівецького і Буковинського.

22 січня 1992 року відмовився підписати звернення архієрейської наради УПЦ до Патріарха Алексія II

про надання автокефалії Церкві на Україні. 23 січня митрополитом Філаретом (Денисенком, згодом підданий анафемі) переведений на Івано-Франківську кафедру. 7 квітня 1992 року відновлений на Чернівецькій кафедрі.

1994 року возведений у сан архієпископа, 2000-го — в сан митрополита.

Останні роки очолював Церковний суд УПЦ. Постійний член Священного Синоду.

Рішенням Священного Синоду УПЦ від 24 лютого

2014 року обраний Місцеблюстителем Київської митрополічної кафедри.

Рішенням Собору єпископів УПЦ від 13 серпня 2014 року обраний Предстоятелем Української Православної Церкви.

Закінчення на с. 2.

У номері:

Нині перебувають ці три: віра, надія, любов; але любов із них більша

Вони є нашими неодмінними супутницями на шляху від тимчасового до вічного, і без них ніхто не може бути справжнім християнином

с. 8

«За ім'ям і житіє твоє хай буде»

Як свята мучениця Наталія пов'язана з Полтавою?

с. 10

Монастырское утешение

«...Когда я окрепну, я буду отдавать нуждающимся то душевное тепло и духовные силы, которые мне дарованы были в Крестовоздвиженском монастыре»

с. 11

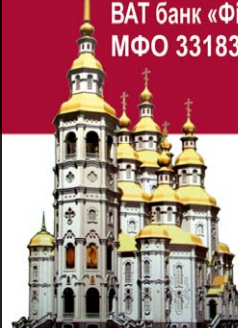
Лист із минулого

Літописні сторінки про Велико-Будищанський монастир

с. 12-13

**ПРОСИМО
ВАШИХ ПОЖЕРТВ
НА БУДІВНИЦТВО
ВОСКРЕСЕНСЬКОГО
КАФЕДРАЛЬНОГО СОБОРУ
МІСТА ПОЛТАВИ**

Р/р 260021053001
у філії Полтавського
регіонального управління
ВАТ банк «Фінанси та Кредит»
МФО 331832, код 26304890

Сердечно дякуємо всім відомим і не відомим благодійникам!

Обрано Предстоятеля Української Православної Церкви. Аксіос!

Закінчення. Початок на с. 1.

У 40-й день від кончини Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Володимира, 13 серпня, в Святій Успенській Києво-Печерській Лаврі зібрався Собор єпископів із метою обрання нового Предстоятеля Української Православної Церкви. Його учасниками стали 78 ієрархів УПЦ, з яких 52 правлячих, 22 вікарних, 4 (із 9) заштатних.

Засідання розпочалося молитвою прикликання Святого Духа та заупокійною літєю за спочилим Предстоятелем Української Православної Церкви Блаженнішим Митрополитом Київським і всієї України Володимиром.

Беручи до уваги заслуги спочилого Предстоятеля перед Святою Православною Церквою, Батьківщиною та народом України, Собор єпископів прийняв рішення звернутися до керівництва держави і до влади міста Києва з пропозицією назвати іменем Блаженнішого Митрополита Володимира одну з вулиць української столиці та встановити в Києві пам'ятник Його Блаженству. Крім того, вирішено видати повне зібрання його творів, заснувати стипендію його імені для кращих студентів Київської Духовної академії і семінарії.

Головним діянням Собору єпископів стало обрання нового Предстоятеля Української

Православної Церкви. Голосування відбувалося у два тури. Після першого туру голоси лідерів розподілилися наступним чином: митрополит Чернівецький і Буковинський Онуфрій — 36, митрополит Бориспільський і Броварський Антоній — 24, митрополит Вінницький і Барський Симеон — 9. За підсумками другого туру Предстоятелем Української Православної Церкви обрано Місцєблюстителя Київської митрополічної кафедри митрополита Чернівецького і Буковинського Онуфрія. За нього віддали голоси 48 єпископів.

17 серпня у Свято-Успенській Києво-Печерській Лаврі відбулася Інtronізація Блаженнішого Митрополита Київського і всієї

України Онуфрія. Божественну Літургію з урочистим чином Інtronізація було завершено на площі перед Успенським собором.

Його Блаженству співслужили представник Святішого Патріарха Кирила митрополит Волоколамський Іларіон та представники Помісних Церков: Константинопольської — митрополит Гальський Еммануїл, Олександрійської — митрополит Кірінський Афанасій, Єрусалимської — митрополит Вострський Тимофій, Грузинської — митрополит Некресський Сергій та митрополит Потійський і Хобський Григол, Сербської — єпископ Моравічський Антоній, Румунської — митрополит Тирговиштський

Нифонт, Болгарської — єпископ Русенський Наум, Елладської — єпископ Християнопольський Прокопій, Польської — архієпископ Люблінський і Холмський Абель, Чеських земель і Словаччини — архімандрит Серафим (Шемятовський), Православної Церкви Америки і Канади — єпископ Нью-Йоркський Михаїл та єпископ Квебекський Іриней, Руської Православної Церкви Закордоном — архієпископ Берлінський Марк, єпископат та духовенство Української Православної Церкви.

Після співу Трисвятого митрополити Одеський і Ізмаїльський Агафангел та Сімферопольський і Кримський Лазар тричі звели Владика Онуфрія на Митрополічий трон на горньому

місці, було прочитано інtronізаційну молитву.

Після відправи митрополит Одеський і Ізмаїльський Агафангел від імені єпископату, духовенства та вірних Української Православної Церкви привітав Блаженнішого Митрополита Онуфрія з обранням на кафедру Київських митрополитів та вручив жезл його попередника — Блаженнішого Митрополита Володимира.

Після цього були зачитані привітання від представників влади та Предстоятелів Помісних Православних Церков.

Насамкінець Предстоятель Української Православної Церкви звернувся до всіх присутніх із першим архіпастирським словом: «Понад сорок років тому я приніс Небесному Владіці чернечі обітничі, одна з яких — це зречення своєї волі перед всесвятою волею Божою. Тому обрання мене Митрополитом Київським і всієї України сприймаю не як пошану і честь, а як відповідальний послух Матері-Церкви, за який мушу дати відповідь на Страшному Божому Суді».

Початок шляху нового Предстоятеля ознаменувався символічним знаком: в Успенський собор Києво-Печерської Лаври влетів білий голуб. Птах впурхнув під церковні зводи перед тим, як новообраний Митрополит Онуфрій мав почати свій перший молебень у статусі Предстоятеля Української Православної Церкви.

Духовний заповіт

Предстоятеля Української Православної Церкви

Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Володимира

Дозволимо собі висловити кілька думок щодо виборів нового Предстоятеля Української Православної Церкви.

Історія Церкви знає Предстоятелів, поставлених з Божого благословення або ж через попушення, коли Господь, бачачи наші гріхи й недовір'я до Його Промислу, попускає нам, задля майбутнього покаяння, скуштувати плоди свавілля. Щиро молячи Бога відвернути від нас таке випробування, звертаюся до кожного з єпископів нашої Церкви: обирайте Предстоятеля не з вигоди, керуючись не власними інтересами або чужою порадою, а маючи на увазі виключно інтереси Церкви.

Обираючи з-поміж себе Предстоятеля, згадайте про викилки, які стоять перед нашою Церквою, і про те, що сучасний світ можна назвати надто прозорим, коли життя кожного з нас

є цілковито відкритим для світу. І хоча в кожного з архієреїв, напевно, є свої особисті думки з цього приводу, ми закликаємо вас пам'ятати про ті вимоги, яким має відповідати кандидат на посаду Предстоятеля.

Виконуючи своє служіння в суспільстві, де більшість складають бідні, ієрарх не повинен любити багатство або хизуватися своєю високою посадою. Якщо в Церкві, так само як у світському житті, влада належатиме багатим, вона нічим не відрізнятиметься від світу цього.

Живучи у суспільстві, яке глибоко розділене за політичними уподобаннями, кандидат у Предстоятелі має постійно уникати політики. Бо якщо на чолі Церкви стане людина, душа якої потьмарена політичними пристрастями, то замість того, щоби сіяти в народі насіння віри, такий горе-ієрарх сіятиме пристрасті, якими сповнена його душа.

Предстоятель Української Православної Церкви повинен серединами знати і відчувати культуру і традиції народу, серед якого він живе і виконує архіпастирське служіння. Адже людина, яка не сприймає і не

відчуває місцевої культури, нездатна нести повноцінно Благую Звістку народові, серед якого проповідує.

Не обирайте й людину, про яку вам відомо, що вона безвідповідальна або владолюбна. Людина безвідповідальна не дбатиме про управління Церквою або ж фактично віддасть його в інші руки. Що ж стосується владолюбця, то хитрощами або лестощами здобувши довіру співбратів-єпископів, він неодмінно зрадить й утискатиме їх у майбутньому.

Нарешті, головна вимога, якій беззаперечно має відповідати майбутній Предстоятель, — це жива християнська віра й засвідчене життям щире бажання бути з Богом, жити згідно з Його волею, шукаючи насамперед Царства Божого і правди Його (Мф. 6: 33). Адже без живої віри й досвіду молитви всі інші достоїнства кандидата на посаду Предстоятеля не матимуть жодного значення.

Справжні плоди принесе лише той, хто буде здатний, ставши на чолі Церкви, забувши про власні інтереси, щиро служити повноті Церкви. Закони

життя невідворотні. І один з них полягає в тому, що кандидатів на високі посади завжди більше, ніж посад. Предстоятель Української Православної Церкви — лише один, а бажаючих взяти на себе його обов'язки не бракувало вже два роки тому.

Знаючи про це і маючи щирі дружні почуття до всіх співслужителів-архієреїв, радимо всім і благаємо кожного, хто має намір претендувати на посаду Предстоятеля: ще раз тверезо погляньте на себе і на ті таланти, якими обдарував вас Господь, і подумайте, чи під силу вам нести цей послух. Пам'ятайте: багато з того, що зараз вам вибачають люди, потім вони можуть поставити вам у докір. Адже Предстоятель фактично позбавлений можливості жити приватним життям, обирати, де і коли йому служити, з ким спілкуватися. Більше того, він часто навіть не має можливості почитати улюблену книжку або завершити розпочаті раніше богословські дослідження — адже для цього теж потрібен час, якого катастрофічно бракує ієрарху, котрий добровільно погодився стати на чолі Церкви.

Важливим є і те, в якій атмосфері Українська Православна Церква прийме це доленосне рішення. У політичному житті обрання на чільні посади звичайно передбачає конкуренцію, партійність і глибоке розділення. У Церкві ж усе має бути зовсім інакше. Проте в її історії чимало прикладів, коли боротьба за владу розсварувала ієрархів і шкодила церковній єдності. Тому застерігаємо і благаємо братів-архієреїв — знайдіть у собі сили протистояти спокусі й не дайте духу лукавства і суперечок порушити церковний мир.

Пам'ятайте, що вже наступного дня після обрання Предстоятеля вам потрібно буде розбудовувати Церкву разом. Не шукайте серед себе «ворогів», не звертайте багато уваги на уявні або ж навіть і реальні людські недоліки. Адже хто б не отримав посаду Предстоятеля — людина, близька вам за своїми переконаннями чи ні, — коли Божим Промислом вона стане на чолі нашої Церкви, кожен з вас має бути її співробітником, розділяючи її молитви і труди заради церковного миру та єдності.

Офіційні урочистості з нагоди 60-річчя архієпископа Берлінського і Німецького Феофана

Єгор'євський Марк, архієпископ Гродненський і Волковиський Артемій і архієпископ Бакінський і Азербайджанський Александр.

Владикам співслужили клірики Берлінсько-Німецької єпархії, а також запрошені представники духовенства з Росії, України, Білорусі, Азербайджану, Швейцарії, Сербії, Об'єднаних Арабських Еміратів.

Після богослужіння архієпископ Єгор'євський Марк оголосив вітальне послання Святішого Патріарха Московського і всієї Русі Кирила на адресу

Владики Феофана, а також вручив ювілярові високу нагороду — орден святителя Інокентія I ступеня. Вітання архієпископу Феофану від імені кліру і мирян Берлінсько-Німецької єпархії зачитав секретар єпархії протоієрей Михаїл Диваков. Численні гості та парафіяни собору також мали можливість привітати Владика.

Численні присутні, звертаючись до Владики Феофана, бажали йому повноти духовних дарів і всесильної невичерпної допомоги Божої у його подальших трудах на благо Церкви.

✠ У Берліні з нагоди 60-річчя архієпископа Берлінського і Німецького Феофана 15 липня відбулися офіційні урочистості. У цей день Божественну Літургію у Воскресенському

кафедральному храмі німецької столиці звершив собор архієреїв: митрополит Полтавський і Миргородський Филип, архієпископ Берлінсько-Німецький і Великобританський

Марк (РПЦЗ), правлячий архієрей Берлінсько-Німецької єпархії архієпископ Феофан, керівник Управління Московської Патріархії із закордонних установ архієпископ

У Духовно-просвітницькому центрі Полтавської єпархії відбулося засідання єпархіальної ради

✠ Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип провів 25 липня в Духовно-просвітницькому центрі Полтавської єпархії засідання єпархіальної ради та духовенства Полтавської єпархії.

На засіданні вирішувались важливі питання життєдіяльності єпархії.

Літургія у Мгарському Спасо-Преображенському монастирі

✠ У день пам'яті святих отців шести Вселенських Соборів, 27 липня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив Божественну Літургію у Мгарському Спасо-Преображенському монастирі.

Високопреосвященнішому Владиці співслужили братія монастиря.

Після Євангелія проповідь виголосив ігумен Макарій (Біліневич).

За Божественною Літургією Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип виголосив молитву за мир і спокій в Україні.

По завершенні богослужіння було звершено чин про Панагію.

Єпархіальна хроніка

22 липня в храмі святих мучениць Віри, Надії, Любові та матері їхньої Софії відбулася заупокійна Божественна Літургія та чин священничого відспівування протоієрея Анатолія Мироненка, найстаршого клірика Макаріївського кафедрального собору Полтави, який відійшов до Господа 20 липня.

Заупокійну Літургію та чин відспівування звершив, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, секретар Полтавської єпархії протоієрей Михаїл Волошук у співслужінні благочинних та духовенства єпархії.

У проповіді, виголошеній після читання Євангелія на Літургії, отець Михаїл просив усіх присутніх зберігати добру пам'ять про отця Анатолія і

молитися за нього так само гаряче, як він молився про своїх парафіян і духовних чад.

По закінченні Літургії розпочався чин священничого відспівування. Розрешительну молитву прочитав духівник отця Анатолія протоієрей Василій Гром.

За словом Церкви, покійний був зведений милістю Божою в сан служителя вівтаря Господнього, піднесений над багатьма душами, які повинен був наставити на шлях істинний і привести до Бога. Але через свою людську неміч він не завжди міг залишатися на висоті пастирського служіння, тому в молитвах і піснеслівах Церква клопоче перед Богом про відпущення всіх його вільних і невольних гріхів, вчинених ним на його важкому шляху.

Відаючи честь служителю Таїн Божих, Церква, крім Апостола і Євангелія, що належить читати при відспівуванні мирських людей, встановила читати над спочилим ієреєм ще чотири Апостоли і чотири Євангелія. Апостольське і Євангельське слово переривається співом піднесених антифонів. У молитвах Церкви вливається її любов до покійного і звучить благання до Владики Господа про спокій обранця Божого.

Труну з тілом покійного було обнесено навколо храму хресним ходом, а потім доставлено у Свято-Макаріївський собор, де отець Анатолій прослужив 47 років. Там було відслужено літію і звершено хресний хід навколо собору.

Поховано протоієрея Анатолія на кладовищі біля Хресто-воздвиженського монастиря.

14–17 липня члени правозаславної туристично-спортивного клубу «Крок» з Опішні, Зінькова, Гадяча, Полтави й Дніпропетровська здійснили подорож найвищим гірським масивом Карпат — Чорногорським хребтом, що пролягає на межі Закарпатської та Івано-Франківської областей. Його висота — близько 2000 м, окремі вершини вищі (наприклад, Петрос — 2020 м, Говерла — 2061 м, Чорна гора, або Піп Іван, — 2022 м). Піший 60-кілометровий перехід передбачав сходження на двотисячники української частини гірського масиву, спуски, привали.

Труднощі походу (а їх було чимало — двотисячники легко не підкорюються) не вплинули на піднесеність настрою туристів. Та й погода сприяла. Стояли теплі дні й у міру прохолодні ночі. Живописні хмари над Говерлою й невеликий дощик над Петросом доповнювали палітру вражень неповторними кольорами. Нові гастрономічні враження подарували справжня гірська бринза, вурда та молоко з гуцульської колиби на полонині, природна газована мінеральна вода з джерела.

Поїздка завершилася поклонінням православним святиням у Почаївській Лаврі, Корецькому жіночому монастирі, паломники побували біля джерела святої Анни, а також відвідали середньовічну фортецю в Дубно.

Високопреосвященніший митрополит Филип узяв участь в урочистостях, присвячених дню Хрещення Київської Русі

✠ У день пам'яті святого рівноапостольного великого князя Володимира, 28 липня, Україна святкує подію Хрещення Київської Русі.

У день свята Високопреосвященніший Филип, митрополит Полтавський і Миргородський, узяв участь у святковій Божественній Літургії на площі перед Свято-Успенським собором Києво-Печерської Лаври.

Богослужіння очолив Високопреосвященніший Онуфрій, митрополит

Чернівецький і Буковинський, Місцєблєститель Київської митрополітичної кафедри. Йому співслужили собор ієрархів і духовенство Київської єпархії та Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври.

Від імені священнослужителів і вірян Полтавської єпархії митрополит Полтавський і Миргородський Филип підніс молитви про мир в Україні і про упокій пріснопам'ятного Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Володимира.

Освячено храм у селі Воскобійники

✠ У день пам'яті пророка Ілії, 2 серпня, Високопреосвященніший Филип, митрополит Полтавський і Миргородський, звершив чин освячення новозбудованого храму на честь пророка Ілії в селі Воскобійники Шишацького району.

Після чину освячення Високопреосвященніший Владика звершив першу в храмі Божественну Літургію.

Високопреосвященнішому Филіпу, митрополиту Полтавському і Миргородському, співслужили секретар Полтавської єпархії протоієрей Михаїл Волощук, благочинний Дикансько-Шишацького округу протоієрей Богдан Брянчик, священники Дикансько-Шишацького благочиння.

За богослужінням на малому вході, на честь завершення будівництва і освячення храму, протоієрей Богдан Брянчик був нагороджений правом служіння Божественної Літургії з відкритими Царськими вратами до Херувимської пісні.

Після запричасного вірша Високопреосвященніший митрополит Филип привітав духовенство і прихожан із освяченням храму, побажав усім допомоги Божої, духовних сил для подальшої участі у спільній молитві та Святій Євхаристії, яка є спасительним даром Всевишнього Творця, яка утверджує мир і братську любов.

Проповідь цього дня вголосив протоієрей Миколай Довганич.

Після богослужіння Високопреосвященніший Владика Филип вручив благодійникам будівництва храму церковні нагороди: генеральному директору СТОВ «Воскобійники», депутату обласної ради Валерію Іллічу Капленку — орден святого благовірного князя

Ярослава Мудрого; заступнику директора СТОВ «Воскобійники» Олексію Олексійовичу Наріжному — орден святого рівноапостольного великого князя Володимира; Сергію Івановичу Бражнику, Олександру Романовичу Криворучку, Ігорю Івановичу Кириченку — архієрейські грамоти.

Наприкінці архіпастир закликав на всіх Боже благословення.

Єпархіальна хроніка

29 липня члени волонтерського центру «Благо», що діє при відділі благодійності та соціального служіння Полтавської єпархії, вкотре здійснили поїздку до Свято-Троїцького Велико-Будищанського жіночого монастиря.

День в обителі для них почався з акафіста всім преподобним Києво-Печерським, який читав клірик монастиря ієромонах Меркурій (Скрипкін).

Після молитви всі дружно приступили до роботи. Головним завданням було привести в порядок узбіччя п'ятикілометрового шляху від монастиря до місця розташування колишнього Матвіївського Свято-Преображенського скиту, де наступного

дня мала відбутися Літургія в пам'ять про богослужіння, що тривали тут до закриття храму в 1961 році.

Після короткого відпочинку з морозивом, яким пригостила трудівників старша сестра обителі матінка Нонна (Явтушенко), гості з Полтави допомогли обробляти город.

По закінченню трудів на благо Церкви всіх запросили до трапезної, де почастивали галушками.

30 липня в пам'ять про день, в який у 1961 році ігуменом Іоанном (Котляревським) було відслужено останнє богослужіння у Преображенському храмі біля села Матвіївка Котелевського району, духовенство Полтавської єпархії звершило

Божественну Літургію просто неба.

Урочиста відправа розпочалася з хресного ходу від села Матвіївка до місця зруйнованого скиту.

Божественну Літургію очолив секретар Полтавської єпархії протоієрей Михаїл Волощук. Йому співслужили благочинний Котелевського округу протоієрей Василій Довганич і духовенство Котелевського благочиння.

На заупокійній ектенії священнослужителі пом'янули відомих служителів Божого Престолу, які підносили свої чисті молитви на цьому святому місці багато років тому, настоятельок та черниць Свято-Троїцького монастиря.

За богослужінням молились старша сестра Свято-Троїцького Велико-Будищанського монастиря інокія Нонна (Явтушенко) з сестрами Полтавського Хрестовоздвиженського монастиря, прочани. Чимало людей причастились Святих Христових Таїн.

По завершенні богослужіння протоієрей Михаїл Волощук звернувся з проникливою проповіддю про славне та трагічне минуле цієї обителі, закликав присутніх підносити молитви і про тих, хто жив на цій землі, і про нині живих, наголосивши, що лише життя за заповідями Божими дасть людям жаданий мир.

По завершенні богослужіння присутнім було запропоновано братську трапезу.

1 серпня, в день знайдення мощей преподобного Серафима, Саровського чудотворця, своє престольне свято відзначає Серафимівський храм Полтави, розташований біля місця будівництва Воскресенського кафедрального собору.

У храмі перебуває частка мощей преподобного Серафима.

У день престольного торжества в храмі було звершено Божественну Літургію. Служіння Літургії очолив настоятель храму, секретар Полтавської єпархії протоієрей Михаїл Волощук, йому співслужили клірики полтавських храмів.

Храмове торжество зібрало багато православних людей з усіх куточків Полтави. Чимало з них приступили до Причастя Святых Христових Таїн.

Високопреосвященніший Филип, митрополит Полтавський і Миргородський, звершив Божественну Літургію у Макаріївському соборі

✠ У неділю 8-му після П'ятидесятниці, 3 серпня, Високопреосвященніший Филип, митрополит Полтавський і Миргородський, звершив Божественну Літургію в Макаріївському кафедральному соборі міста Полтави.

За богослужінням було піднесено молитви за мир і спокій у нашій державі.

Нагадаємо, що нині щодня в храмах та монастирях Полтавської єпархії моляться за мир і спокій в Україні, за одужання поранених та хворих, за спокій душ безвинно убієнних.

У Мгарському монастирі відбулося святкування пам'яті преподобномучеників Мгарських

✠ 6 серпня в Спасо-Преображенському Мгарському чоловічому монастирі відбулося святкування на честь собору преподобномучеників Мгарських.

Цього дня Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип очолив служіння Божественної Літургії в Преображенському соборі обителі.

Високопреосвященнішому Владіці співслужили секретар єпархії протоієрей Михайл Волощук та братія монастиря в священному сані.

Проповідь після Євангелія виголосив клірик монастиря протоієрей Борис Кондрат.

Багато прочан приступили до Причастя Святих Христових Таїн.

За Божественною Літургією було піднесено молитви за мир і спокій в Україні.

У проповіді Високопреосвященніший Владика Филип

закликав підносити молитви до преподобномучеників Мгарських і свято зберігати пам'ять про їхнє подвижницьке життя і сповідницький подвиг.

Свято-Пантелеймонівський храм відзначив престольне свято

✠ У день пам'яті святого великомученика і цілителя Пантелеймона, 9 серпня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив Божественну Літургію у Свято-Пантелеймонівському храмі міста Полтави.

Напередодні свята Полтавська єпархія запрошувала вірян соборно помолитися за мир в Україні. Бажаючих піднести свої молитви було багато,

тому Літургію служили на площі біля храму.

Служіння Божественної Літургії очолив Високопреосвященніший митрополит Филип у співслужінні секретаря єпархії протоієрея Михайла Волощука, благочинного Полтавського міського округу протоієрея Іоанна Корнієнка та духовенства міста Полтави.

Після богослужіння до богомольців звернувся секретар Полтавської єпархії протоієрей

Михайл Волощук. Він привітав віруючих із престольним святом, нагадав присутнім про життя святого Пантелеймона, про чудеса, що відбуваються за молитвами до святого, закликав кожного прагнути наслідувати життя святих, пам'ятати про смертний час, друге пришествя Ісуса Христа, Страшний Суд і вічне блаженне життя.

У благословення парафіян окропили святою водою.

Єпархіальна хроніка

Після Божественної Літургії ковчег із часткою мощей преподобного Серафима хресним ходом був обнесений навколо храму.

Після хресного ходу настоятель храму протоієрей Михайл звернувся до богомольців зі словами проповіді. Він привітав усіх зі святом і закликав у молитві, в терпінні, в любові до ближнього брати приклад зі святого преподобного Серафима.

9 серпня, в день пам'яті великомученика і цілителя Пантелеймона, на території військової частини в Полтаві, де знаходиться храм на честь святого благовірного князя Александра Невського, з благословення Високопреосвященнішого митрополита

Полтавського і Миргородського Филипа, секретарем єпархії протоієреєм Михайлом Волощуком та настоятелем Свято-Вознесенського храму протоієреєм Максимом Мінеєвим було відслужено молебень для військових медиків, які мали їхати до зони АТО, щоб виконати свій професійний обов'язок — надавати медичну допомогу пораненим.

Після молебня священнослужителі благословили кожного та окропили всіх святою водою.

Для військових медиків було освячено хрестики, іконки та молитвослови.

Було освячено й автомобілі медичної допомоги, на яких санітарний батальйон виконуватиме свою роботу.

12 серпня, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, благочинний Новосанжарського благочиння протоієрей Ярослав Михайлик у селі Старі Санжари освятив куполи, хрест і великий дзвін вагою 250 кг для Свято-Успенського храму. Настоятель храму — протоієрей Василій Антонь.

На свято зібрались майже всі мешканці села.

Перед чином освячення зранку священнослужителі Великобагачанського району разом із віруючими соборно піднесли до Пресвятої Богородиці молитовні слова акафіста.

Встановлення куполів та хрестів тривало до вечора,

але весь цей час люди не розходилися, чекаючи підсумку їхньої п'ятирічної праці та молитви.

21 серпня, з нагоди Дня Державного Прапора України та Дня Незалежності України, міська влада Комсомольська відзначила кращих представників територіальної громади міста за професійну, громадську та благодійну діяльність. Перший заступник міського голови Дмитро Биков, секретар міської ради Світлана Калашнік за сумлінне і бездоганне служіння територіальній громаді, високий професіоналізм, значний особистий внесок в утвердження християнської моралі в суспільстві вручили почесну

грамоту виконавчого комітету архимандриту Веніаміну (Погребному) — віце-ректору Полтавської Місіонерської Духовної семінарії.

24 серпня, у День Незалежності України, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського, о 8 годині 55 хвилин в усіх храмах єпархії почався святковий передзвін.

За Божественною Літургією цього дня молилися про мир і благоденство в країні, добробут і взаєморозуміння в суспільстві, за дарування здоров'я народу та вічної пам'яті загиблим у трагічних подіях в державі. Було звершено і подячні молебні за Україну та її народ.

Божественна Літургія в храмі святих апостолів Петра і Павла в селі Кротовщина

✠ У 9-ту неділю після П'ятидесятниці, 10 серпня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив Божественну Літургію в Петро-Павлівському храмі села Кротовщина Великобагачанського району.

Перед храмом Високопреосвященнішого архіпастиря хлібом і сіллю та чудовим віршованим привітанням зустріли маленькі прихожани храму Настя, Даша та Софійка.

Божественну Літургію Високопреосвященніший митрополит Филип звершив у співслужінні секретаря єпархії протоієрея Михаїла Волощука, благочинного Великобагачанського округу протоієрея Василя Фазана та духовенства благочиння.

Після Євангелія недільну проповідь виголосив протоієрей Михаїл Волощук.

Цього дня до Причастя Святих Дарів Тіла і Крові Христових приступили багато маленьких та дорослих богомольців.

По завершенні Божественної Літургії Владика звернувся до присутніх із проханням молитися за мир в Україні та примноження любові, подякував настоятелю храму за добру організацію парафіяльного життя, відзначивши його старання нагородою Української Православної Церкви — орденом святого благовірного князя Ярослава Мудрого.

Благодійників та помічників у церковному житті громади — голову ради директорів Білоцерківської агропромислової

групи, депутата обласної ради Віктора Володимировича Кордубана, голову СФГ «Грунтознавець» Володимира Володимировича Чижка, голову СФГ «Берест», депутата районної ради Івана Володимировича Чижка — Високопреосвященніший митрополит удостоїв архієрейських грамот.

Покидаючи парафію, Владика закликав Боже благословення на всіх жителів села, побажав усім жити в єдиній, Богом береженій Україні, мирного неба та християнської любові.

Митрополит Филип узяв участь у Соборі єпископів та Інtronізації Предстоятеля Української Православної Церкви

✠ 13 серпня, на 40-й день по смерті Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Володимира, на площі Дальніх печер Києво-Печерської Лаври Місцєблюстителю Київської митрополічної кафедри митрополит Чернівецький і Буковинський Онуфрій у співслужінні членів Священного Синоду Української Православної Церкви звершив Божественну Літургію. По завершенні Літургії на місці поховання Блаженнішого Митрополита Володимира собором єпископів було звершено панахиду за пріснопам'ятним Предстоятелем. Цього ж дня Місцєблюстителю Київської митрополічної кафедри у співслужінні ієрархів Української Православної Церкви — учасників Собору єпископів відслужив молебень в Успенському соборі Києво-Печерської Лаври перед початком Собору.

Цього дня Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип узяв участь у богослужіннях та в Соборі єпископів.

Нагадаємо, що Собором єпископів Предстоятелем Української Православної Церкви обрано Місцєблюстителю Київської митрополічної кафедри

митрополита Чернівецького і Буковинського Онуфрія.

У неділю 10-ту після П'ятидесятниці, 17 серпня, Високопреосвященніший Филип, митрополит Полтавський і Миргородський, узяв участь у Божественній Літургії з урочистим чином Інtronізації Предстоятеля Української Православної Церкви Блаженнішого Онуфрія, Митрополита Київського і всієї України, на площі перед Свято-Успенським собором Києво-Печерської Лаври.

Після співу Трисвятого митрополити Одеський і Ізмаїльський Агафангел та Сімферопольський і Кримський Лазар тричі урочисто звели Владика Онуфрія на Митрополічий трон на горньому місці.

Після відправи митрополит Одеський і Ізмаїльський Агафангел від імені єпископату, духовенства та вірних Української Православної Церкви привітав Блаженнішого Митрополита Онуфрія з обранням на кафедру Київських митрополитів та вручив жезл його попередника — Блаженнішого Митрополита Володимира.

Після цього були зачитані привітання від представників влади та Предстоятелів Помісних Православних Церков.

Єпархіальна хроніка

22–25 серпня на базі православного дитячого табору «Псьол» у Шишацькому районі відбувся навчальний семінар-тренінг «Філософія і стратегія курсу «Біблійна історія та християнська етика» у 5–11 класах загальноосвітньої школи. Організатори заходу — Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Громадська рада при Міністерстві освіти і науки

України з питань співпраці з церквами та релігійними організаціями, Синодальний відділ освіти, катехізації та місіонерства Української Православної Церкви, Полтавське єпархіальне управління Української Православної Церкви.

Учасників семінару — а це були методисти обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, керівники

обласних і міських методичних об'єднань вчителів курсів духовно-морального спрямування, науковці, вчителі, духовенство з Київської, Полтавської, Дніпропетровської, Сумської та Харківської областей — фахівці Міносвіти та співробітники Синодального відділу освіти, катехізації та місіонерства Української Православної Церкви ознайомили зі змістом та

методикою викладання факультативного курсу за вибором «Біблійна історія та християнська етика» для 5–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів, який є складовою нового напрямку в освіті — духовно-моральної освіти.

Зокрема вчителям запропонували при викладанні християнської етики опиратися на Біблійну історію і засвоїти

основні методичні прийоми християнської педагогіки, що є інноваційним.

Учасники семінару мали можливість ознайомитись із логікою побудови як курсу в цілому, так і окремих уроків, на прикладі яких і було побудовано семінар.

Особливістю навчального семінару було проведення його у форматі тренінгу (активна форма навчальної діяльності).

Преображення Господнє — престольне свято Мгарського монастиря

✠ У день дванадцятого свята Преображення Господа і Спаса нашого Ісуса Христа престольне свято відзначає Мгарський Спасо-Преображенський чоловічий монастир.

Напередодні свята всеношне бдіння звершили митрополит Полтавський і Миргородський Филип і архієпископ Берлінсько-Німецький і Великобританський Марк.

У сам день свята служіння Літургії очолили Священноархімандрит обителі Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип і архієпископ Берлінсько-Німецький і Великобританський Марк. Високопреосвященнішим Владикам співслужили секретар єпархії протоієрей Михаїл Волощук і братія монастиря в священному сані.

Після Євангелія проповідь виголосив клірик монастиря протоієрей Борис Кондрат.

Архієпископ Берлінсько-Німецький і Великобританський Марк передав у дар монастирю частку мощей святих преподобномучениць великої княгині Єлисавети та інокіні Варвари, які спочивають у монастирі святої Марії Магдалини в Гефсиманському саду поблизу Єрусалима. У свою чергу митрополит Филип подарував архієпископу Марку ікону з часткою мощей святих Афанасія (Вольховського) та ікону преподобномучеників Мгарських.

Традиційно в день свята Преображення Господнього Владика Филип звершив освячення плодів нового врожаю.

Полтавську Місіонерську семінарію відвідав архієпископ Берлінський і Німецький Марк

✠ Полтавську Місіонерську Духовну семінарію 20 серпня відвідав архієпископ Берлінський і Німецький Марк у супроводі Ректора семінарії митрополита Полтавського і Миргородського Филипа. Віце-ректор духовної школи архімандрит Веніамін (Погребной) ознайомив високого гостя

з Трьохсвятительським храмовим комплексом, теплим храмом в ім'я преподобного Нестора Літописця, бібліотекою, аудиторіями богословського й іконописного відділень; розповів про життя семінарії, дисциплінарний статут, моральний та інтелектуальний рівень вступників та студентів.

Високопреосвященніший митрополит Филип звершив Божественну Літургію в Мгарському монастирі

✠ У неділю 11-ту після П'ятидесятниці, 24 серпня, Високопреосвященніший Филип, митрополит Полтавський і Миргородський, звершив Божественну Літургію в Спасо-Преображенському Мгарському чоловічому монастирі.

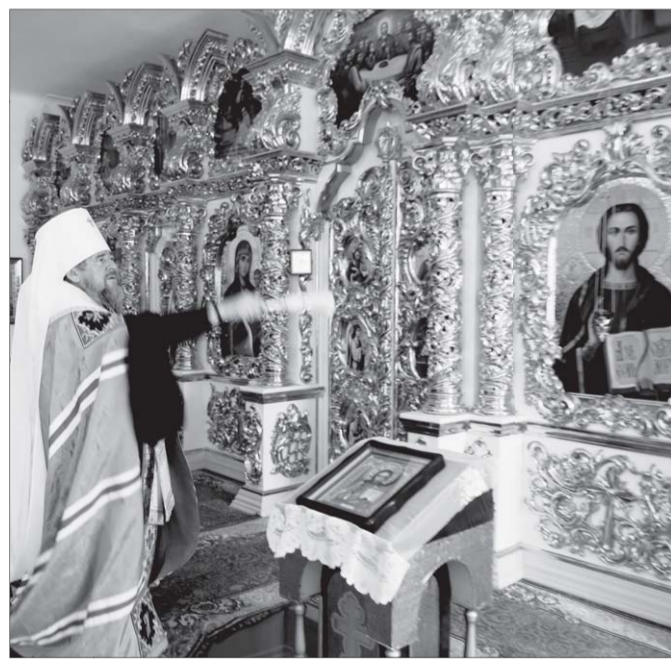
Його Високопреосвященству співслужила братія монастиря в священному сані.

Проповідь після Євангелія виголосив ігумен Макарій (Біліневич).

За Літургією митрополит Филип звершив дияконську хіротонію.

За Божественною Літургією піднесено сугубі молитви за мир та благоденство в Україні, добробут і взаєморозуміння в суспільстві, за дарування здоров'я народу та вічної пам'яті загиблим в останніх трагічних подіях у країні.

Цього ж дня Священноархімандрит обителі митрополит Филип освятив іконостас у монастирському храмі святих Афанасія Царгородського, Лубенського чудотворця.

Вступні іспити в Полтавській Місіонерській Духовній семінарії

✠ У Полтавській Місіонерській Духовній семінарії 25 серпня відбулися вступні іспити на богословсько-місіонерське, регентське та іконописне відділення стаціонарної форми навчання. Екзаменаційну комісію очолив Високопреосвященніший Филип, митрополит Полтавський і Миргородський, Ректор Полтавської Місіонерської Духовної семінарії.

За результатами конкурсу на стаціонарну форму навчання з 47 абітурієнтів зараховано 40 осіб.

Цього ж дня в семінарії відбулося засідання педагогічної ради, на якому було затверджено постанови останньої Вченої Ради, а також прийнято низку важливих рішень для подальшої успішної роботи семінарії.

На завершення засідання всіх вступників запросили до актових залів, де Владика-Ректор оголосив списки абітурієнтів, зарахованих до числа студентів Полтавської Місіонерської Духовної семінарії, та привітав їх.

Нині перебувають ці три: віра, надія, любов; але любов із них більша

Слово Боже говорить нам: «Без віри догодити Богові неможливо» (Євр. 11: 6). Найбільше православне свято — Пасха, день Христового Воскресіння — є водночас і основою нашої віри, бо, як говорить апостол Павел, якщо Христос не воскрес, то наша віра марна. І через тиждень після Пасхи Церква прославляє віру, згадуючи сповідання віри у Воскреслого Господа, вимовлене апостолом Фомаю після тижня сумнівів в істині Воскресіння Христового. Сам Спаситель наголошує на важливості цієї чесноти словами, сказаними апостолу Фомі й зверненими до всіх нас: «Блаженні ті, що не бачили й увірували» (Ін. 20: 29). Посилаючи апостолів на проповідь Євангелія всьому світу, Господь сказав: «Хто буде вірувати і хреститися, той спасеться, а хто не буде вірувати, буде осуджений» (Мк. 16: 16). Віра вказує нам шлях до Неба і відкритих врат Раю. У світлі віри ми бачимо духовними очима ті сходи, якими ми повинні підійматися від землі до неба. Йдучи сходами смирення, покаяння, лагідності, милосердя, співчуття, чистоти душевної та тілесної, молитви, посту, терпіння, людина крок за кроком має наблизитися своєю душею до Бога, аж поки Він Сам не введе її у Царство Небесне.

Віра не тільки світить нам на шляху до Неба, а й зігріває нас у цій дорозі. Не завжди в природі літо, буває і зима, і дощова осінь. І не завжди буває радісно та спокійно на душі людини. У житті земному нерідко скорбот більше, ніж радощів. І байдужість близьких, а іноді й їхнє озлоблення проти нас, і взаємні сварки, образи, взаємна ненависть, заздрість, наклепи, хвороби, смерть близьких — усе це породжує в нашій душі тяжкі страждання. І як зігріває нас у ці скорботні хвилини наша віра з її розрадами, з її вічними і немеркнучими радощами! Саме усвідомлення того, що наш Господь є для нас близьким і люблячим Божественним Другом, заспокоює і найбільш збентежену скорботами душу. Керуючись цією

Вшановуючи пам'ять святих мучениць Віри, Надії, Любові та матері їхньої Софії, Церква нагадує нам про ті чесноти християнства, які були іменами святих дів Христових, — про віру, надію та любов. Вони є нашими неодмінними супутницями на шляху від тимчасового до вічного, і без них ніхто не може бути справжнім християнином, чадом Отця Небесного.

вірою, ми йдемо через терня земного життя до саду райського блаженства.

Другою супутницею, котра зміцнює наші кроки на цьому шляху, є надія. Святий цар і пророк Давид говорить: «Той, хто надіється на Господа, як гора Сіон, не захитається» (Пс. 124: 1). Ми знаємо, що Давид піддався спокусі і впав у гріх, але потім щиро покався перед Господом, про що свідчить його 50-й псалом. Чи зміг би він це зробити, якби у його серці не було надії на прощення? До чого привели б муки совісті апостола Петра після того, як він зрікся Господа, якби й у його душі відразу не зажеврила надія на прощення? Чи зможе хоч один грішник (а гріхи є в кожного з нас) жити без надії на те, що Отець Небесний дарує прощення Своему блудному сину і Сам зніме з його плечей тягар гріхів?

Ми пам'ятаємо, як Спаситель сказав апостолу Петру, що прощати ближньому треба стільки разів, скільки разів він буде про це просити. Навчаючи нас прощати один одного, Господь говорить нам і про те, що стільки ж разів Він Сам прощає кожного грішника, який звертається до Нього. Надія на це зігріває наші серця щоразу, коли ми йдемо на сповідь, щоб покаятися у своїх гріхах. У душі ж Іуди, котрий зрадив Христа, не знайшлося місця для такої надії, і він, впадши у відчай, закінчив своє життя самогубством.

Надія давала сили розслабленому 38 років чекати на зцілення біля Овечої купелі. Праведний Іов, втрапивши все майно, дітей і навіть співчуття та розуміння близьких, вражений проказою, лежав на гної і жив тільки надією на Спасителя, Котрий, як казав сам Іов, «в останній день підніме з праху цю шкіру мою, що розпадається, і я у плоті моїй побачу Бога» (Іов. 19: 25). Надія підтримує життя у кожному, хто страждає. І серед найважчих життєвих обставин найгіршою для людини є втрата надії. Тому християнин ні в якому разі не повинен говорити: життя моє неможливо змінити, хвороба моя невиліковна, я безнадійний. Бог, у Якого ми віруємо, — Всемогутній і Всесильний, і «блаженні всі, хто надіється на Нього» (Пс. 2: 12). Треба тільки з молитвою віри і надії звернутися до Нього. Ми не знаємо, як зцілити наші хвороби, як відвернути наші скорботи і припинити наші страждання, але ми знаємо, що Господь усе може для нас зробити, якщо звернемося до Нього з молитвою, сповненою палкою віри і щирою надією.

Коли ми оточуємо труну близької людини, серце наше розривається від скорботи. Як ми можемо втішити себе чи інших, що плачуть біля могили? Безмірною була б наша скорбота, якби не було у нас надії на життя за гробом. І апостол Павел вчить нас не сумувати до відчаю за померлими, кажучи, що такий стан може бути тільки у язичників, які не мають надії (1 Фес. 4: 13). Ми знаємо про безсмертя людини, знаємо, що після смерті побачимо близьких, розлука з якими сповнює наше серце печаллю. І надією на цю

зустріч ми втішаємо і заспокоюємо душу після втрати.

Ми знаємо, що прийде і останній день цього світу, який буде днем і останнього Суду Божого над людьми. Ми називаємо цей Суд Страшним, бо це буде Суд останній, вирок на ньому буде остаточним, а ми усвідомлюємо, що до цього Суду ми не готові. Ми не перестали грішити, не ведемо належної боротьби зі своїми пристрастями, добрими справами особливо не переймаємося і в такому стані рік за роком наближаємося до межі свого земного життя — до смерті. Що було б з кожним із нас, якби при усвідомленні власної духовної убогості ми дозволили розпачу оволодіти нашою душею? Від цього щодня рятує нас надія і на те, що Господь дасть нам іще трохи часу та сил, щоб змінити своє життя, і на те, що Бог прийме навіть добрі наміри наші, й на те, що Спаситель почує всіх, хто за нас молитиметься.

Якщо ми віруємо в Бога, Котрий так любить нас, що розп'явся за нас на хресті, якщо надіємося, що на Своему Суді Він судитиме нас не за гріхами нашими, а по милості Своїй, то чи можемо не любити Його всією душею і всім серцем? Саме такою є перша і найбільша заповідь (Мф. 22: 38). Друга ж подібна до неї: люби ближнього твого, як самого себе (Мф. 22: 39).

Апостол Петро, названий каменем віри, на якому буде заснована Церква, оплакуючи своє падіння, не втрачав надії на прощення, і через любов був знову прийнятий у число апостолів: «Симоне Іонин, чи любиш ти Мене?» — тричі запитує Спаситель учня, котрий тричі сказав, що не знає свого Учителя. І Петро від усього серця, очищеного сльозами покаяння, тричі промовляє: «Так, Господи! Ти знаєш, що я люблю Тебе». Тоді Спаситель тричі закликає того, хто любить Його, до апостольського служіння словами: «Паси овець Моїх» (Ін. 21: 15–17).

Силу любові являють нам жони-мироносиці. В ніч Воскресіння Христового вони, забувши про страх і не зважаючи на погрози ворогів Христових, прямували до Гробу Господнього, щоб довершити незакінчене — помазати тіло Ісуса

ароматами. Чи вірили ці жінки в ту ніч, що Ісус із Назарета є Христос, Син Бога Живого (Мф. 16: 16)? Чи мали вони хоч якусь надію на те, що їхній Учитель воскресне? Якби було так, то вони не йшли б до Гробу з ароматами: ними помазували тіла мертвих, а Той, Хто воскрес тієї ночі, не мав у цьому потреби. Але там, де згасла віра, де не залишилося надії, була любов. Вона іскоркою жевріла у серцях мироносиць і світила їм тієї ночі на шляху до Гробу Господнього. Ні на що не сподіваючись, вони йшли, щоб виконати свій останній обов'язок перед Тим, Кого любили. Ця любов привела їх до місця Христового Воскресіння, дарувала їм радість зустрічі з воскреслим Спасителем — радість, яку ніхто не в змозі відібрати (Ін. 16: 22).

Апостол Павел говорить: «Нині перебувають ці три: віра, надія, любов» і додає: «але любов із них більша» (1 Кор. 13: 13).

Символом нашої віри є хрест, бо ми віруємо в Спасителя, що постраждав за нас на хресті, й «проповідуємо Христа розп'ятого» (1 Кор. 1: 23). Символом надії є якір, бо вона утримує нас, ніби корабель, на бурхливих хвилях житейського моря. Для любові ж немає символу, бо символ існує тільки в певних рамках часу і простору, любов ж виходить за межі нашого земного буття. Сам Превічний Бог є любов: у вічності, тобто за межами усіх часових категорій, Три Іпостасі Святої Тройці — Отець, Син і Дух Святий — перебувають у взаємній любові Один до Одного. Перед такою реальністю блякнуть усі символи.

У земному житті ці три чесноти, як три сестри, однаково рідні серцю кожного християнина і однаково необхідні для спасіння душі. Вони утрьох ведуть нас до врат Царства Небесного. Проте у вічності віра зміниться для кожного з нас баченням обличчя до обличчя Того, в Кого ми віруємо, надія стане здійсненням того, чого ми очікуємо і на що сподіваємося, а любов «ніколи не перестане» (1 Кор. 13: 8).

Священик Сергій Антонюк.

Протоіерей Сергий Четвериков

Молдавский старец Паисий Величковский

Его жизнь, учение и влияние на православное монашество

Продолжение.

Начало в №12 (2012) – 4, 7, 9, 11, 12(2013), 1–7

По прошествии четырех лет к ним стали присоединяться новые подвижники, желавшие жить под руководством Паисия. Паисий долго отказывался, указывая на то, что руководить другими есть дело совершенных и бесстрастных, а он и немощен, и страстен. Однако побуждаемый их неотступными просьбами, а также и просьбами брата Виссариона, оказавшегося очень братолюбивым, Паисий уступил и против своей воли стал принимать сожителей, полагаясь на всемогущий Промысл Божий. Когда к нему присоединились Парфений или Кесарий, прежняя келья стала тесной для четверых и явилась надобность приобрести вторую келью, которая и была куплена недалеко от первой. Когда число братии достигло восьми, тогда решено было приобрести келью святого Константина с церковью, находившуюся на расстоянии двух брошенных камней от первой келии.

Первые ученики Паисия были из Молдовлахии, и молитвенное правило совершалось у них по-волошски. Когда же перешли в келью святого Константина, стали приходить братья славянского племени, и собралось наконец всего двенадцать человек: семь волохов и пять славян. Тогда стали читать и петь правило в церкви на двух языках: по-волошски и по-славянски. Жизнь их была очень трудная. Об этом сам старец Паисий рассказывает так: «С наступлением зимы, не имея где преклонить головы, так как не было келий, мы начали сами строить при святом Константине пять келий, и кто может изобразить нашу нужду, которую мы терпели в течение четырех месяцев без обуви и без рубашек, почти всю зиму строя келии и таская землю и камень. К тому же еще, когда приходило воскресенье или праздник, вместо отдыха нам приходилось бегать по монастырям за подаванием чуть не голыми, в худых одеждах, дрожа от холода. Тогда ради великой нужды и безмерного труда много раз братия, придя вечером, падала как мертвая и засыпала не евши. В такой нужде много раз и правило наше оставлялось и вместо повечерия я приказывал прочитать только “Помилуй мя, Боже” и “Верую” и так и спать. Но и тогда мы не оставляли утреню, но по силе своей читали: иногда три кафисмы, иногда же и больше. Вместо же часов Параклис Пресвятой Богородице, а иногда и часы читали. И что еще скажу? Ради крайней нашей нужды хотели все рассыпаться, если бы премилостивый Христос Господь не укрепил нас Своей благодатью в смирении, в терпении, в любви к Богу и друг ко другу по заповеди Христовой претерпевать и этим все наши трудности преодолевать».

С течением времени явилась крайняя нужда в священнике и духовнике. Соглашались между собою, братья стали умолять своего старца быть для них и священником, и духовником. Паисий и слышать об этом не хотел, говоря, что из-за этого он и из Молдовлахии ушел. Но чем больше он отказывался, тем больше братия со слезами его умоляла, падала к ногам его и приводила многие и основательные причины своего желания. Особенно они указывали ему на то, что, исповедуясь у других духовников, они получают от них советы, несогласные с теми, какие дает им старец, и от этого они весьма расстраиваются своими душами. К просьбам братии присоединились и некоторые старейшие отцы Святой Горы. Они уговаривали Паисия не отказываться, ибо это может вмениться ему в преслушание. Паисий покорился общему желанию и сказал со слезами: «Да будет воля Божия». Рукоположение Паисия состоялось в 1758 году, на 36-м году его жизни.

Наконец, и в келье святого Константина стало тесно жить умножившейся братии. Тогда с общего совета и согласия отец Паисий выпросил у монастыря Пантократора ветхую и пустую келью святого пророка Божия Илии и приступил к устройению скита. При помощи некоторых жертвователей и собственноручным тяжелым трудом братия устроила церковь, ограду, трапезу, пекарню, поварню, странноприимницу и шестнадцать келий — все каменное. Провели и воду в скит. Отец Паисий предполагал не иметь в скиту более пятнадцати братий, почему и число келий ограничил шестнадцатью. От келии святого Константина Ильинский скит находился на расстоянии получаса ходьбы, а от монастыря Пантократора на часовом расстоянии. Ильинский скит удален от больших дорог. В нем царит постоянная тишина и безмолвие. Воздух здесь всегда свежий и здоровый. Почва земли и теплый климат дают полную возможность к разведению всех пород плодовых деревьев. Виноград дает обильный урожай, и церковные вина из него выходят очень хорошие. И старец, и братия надеялись совершенно успокоиться на новом месте своего жительства, но не то оказалось в действительности.

Слух о доброй жизни подвижников распространился по Святой Горе, и многие, приходя в скит и видя здесь во всем особенное благоустройство, скромное, благоговейное и со страхом Божиим предстояние братии в церкви, тихость чтения и пения, воздержанность в словах, благолепие церковных служб, вне же церкви рукоделие со смирением и молчанием, всегдашний искренний мир между братьями, взаимную любовь и отсечение своей воли,

послушание старцу, соединенное с верою и любовию, а со стороны старца отеческое милосердие к своим духовным детям, в службах благорассмотрительное определение, в немощах душевных и во всяких нуждах телесных неллищемерное ко всем сострадание и любовь, сами начинали чувствовать желание присоединиться к братству. Они молили старца с горячими слезами не отталкивать их от себя, на что он, хотя и против воли, соглашался и, полагаясь на Божественный Промысл, даже радовался такой горячей ревности о спасении. А так как келий уже в скором времени не стало хватать для всех вновь поступающих братий, то иные, собравшись по двое и трое вместе, пристраивали себе келейки, как ласточки, внизу к каменной стене, счастливые уже тем, что старец не отстранял их от своего общества. Вся братия усердно занималась рукоделием, и сам старец трудился над изготовлением ложек, а ночи проводил в чтении и списывании святоотеческих книг, уделяя сну не более трех часов в сутки.

Так росло и крепло около старца Паисия иноческое братство и распространялось его доброе влияние и добрая слава по Святой Горе Афонской. Но одновременно с этим появлялись и враги старца, завидовавшие его славе или подозревавшие его в нарушении церковных правил. В числе таковых был проживавший в скиту Капсокалив со своими учениками некоторый старец Афанасий из молдаван, муж благочестивый и ревнитель веры, но недостаточно осведомленный об учении и образе жизни Паисия. Обвинения старца Афанасия, взводимые им на Паисия, заключались в следующем: Паисий нарушает и сокращает установленное Церковью для монахов молитвенное правило; неправильно толкует писания святого Григория Синаита, неправильно относится к своему духовному отцу, уподобляется римскому папе, который на словах признает заповеди Церкви, а делами их нарушает; устанавливает вместо церковного собственное молитвенное правило, не имеет смирения; доверчиво относится к рукописным греческим книгам, предпочитает философию покаянию и плачу, запрещает проклинать еретиков, заменяет церковное правило молитвою Иисусовою. Все эти обвинения старец Афанасий изложил в обширном послании, отправленном им Паисию. Он убеждал Паисия покаяться и не отделяться от общего обычая Святой Горы. Получив письмо Афанасия, Паисий прочитал его перед братией и затем показал его своему духовному отцу. Вместе со своим духовным отцом он пошел к старейшим соборным духовникам, которые, рассмотрев письмо Афанасия, повелели Паисию написать на него ответ и обличить

несправедливые обвинения Афанасия; и если последний не сознает своей вины и не раскается в ней, они решили открыто обличить его на соборе всей Святой Горы.

Исполняя повеления духовников, старец Паисий написал в 14 главах ответ Афанасию, в котором опроверг все его обвинения. В своем письме Паисий между прочим писал следующее о чтении святоотеческих книг: «Прошу тебя, отче, оставь счетное и напрасное твое помышление не читать отеческих книг. Я похваляю ваше житие и ублажаю ваши подвиги, и получаю пользу от пребывания вашего. Но ко всем вашим подвигам необходим и разум, необходимо рассуждение, дабы не напрасен был весь ваш труд. Поэтому, если хочешь сам спастись и ученикам твоим показать путь царский, делание заповедей Христовых, ведущих к Царствию Небесному, то прилепись всею твоею душою к чтению книжному. Оно с вопрошением опытных духовных отцов будет и тебе, и ученикам твоим неложным учителем, наставляя вас на путь спасения. Иначе спастись невозможно. Святой Иоанн Златоуст говорит: невозможно спастись никому, если он не будет часто наслаждаться духовным чтением. И святой Василий Великий говорит: старец да поучает братию по разуму Святого Писания, а если не так, то он будет лжесвидетелем Божиим и святотатцем. И великий Анастасий Синаит говорит: во всем, что мы говорим и делаем, мы должны иметь удостоверение от Священного Писания, иначе обманываемые человеческими измышлениями, отпадем от истинного пути и впадем в пропасть гибели. И еще: нам необходимо со страхом и любовию поучаться Божественному Писанию и возбуждать себя и друг друга напоминанием слова Божия. Так учат нас и все святые, побуждая к прилежному и усердному книжному чтению. И не говори, отче, что достаточно одной или двух книг для наставления душевного. Ведь и пчела не от одного или двух, но от многих цветов мед собирает. Так и читающий книги святых отцов одною наставляется о вере или о правом мудровании, другою о безмолвии и молитве, иною в послушании и смирении и терпении, иною о самоукорении и о любви к Богу и ближнему, и, сказать кратко, от многих святоотеческих книг научается человек житию евангельскому».

Объясняя сокращение своего молитвенного правила, старец Паисий рассказывает о крайней трудности своего первоначального жительства, когда он по два и по три дня лежал, как расслабленный, не будучи в состоянии выполнять установленное правило. «Все это я исповедывал отцу моему духовному и другим старым духовникам и говорил своему духовнику. Так как я по своей крайней немощи не могу держать своего правила, то помыл мне говорит: возвращусь в Россию. Духовник же, укрепляя меня, говорил: “Нет, чадо, не уходи от Святой Горы, где призвал тебя Бог, там и потерпи немного волю Божию. Правило же твое сколько можешь, столько и держи. Только всегда благодари Бога, и Господь тебя не оставит. И самое твое в немощи и нужде благодарение вменится тебе от Бога вместо всякого правила”. И по его совету я держал мое малое правило и жил, радуясь и благодаря Бога в немощи моей, молясь Его милосердию, дабы он укрепил меня до конца моей жизни пребывать на этой Святой Горе Афонской». И на все остальные обвинения Афанасия старец Паисий дал обстоятельные ответы. Ответ Паисия произвел сильное впечатление на Афанасия; он сознал свою неправоту, раскаялся и, придя к старцу, просил у него прощения. И установился между ними мир.

Продолжение следует.

Афон в альбоме великого князя Константина Константиновича. Малороссийский Ильинский скит через столетие после основания его святым Паисием. 1867–1872 годы.

«За ім'ям і житіє твоє хай буде»

Ікона святої мучениці Наталії з часткою мощей в Андріївському храмі.

Андріївський храм у Полтаві.

Молебень святим мученикам Адріану і Наталії в Андріївському храмі.

Свята Наталія і Полтава

Ім'я Наталія у Полтаві популярне не одне століття. Пригадаймо хоча б рядки, що найбільше на слуху:

Ой я дівчина Полтавка,
А зовуть мене Наталка:
Дівка проста, не красива,
З добрим серцем, не спесива.

Або:

Ти не ховай своїх очей, моя Наталко,
Ти не ховай своїх очей, моя полтавко.
Бо у Полтаві всі дівчата — чарівниці,
Та тільки ти мені одна щоночі снишся.

Й Іван Котляревський на початку XIX століття, й Анатолій Драгомирецький у другій половині XX століття не безпричинно оспівували представницю прекрасної статі з цим ім'ям: воно-таки досить поширене в нашому краї — аж до символічної узагальненості. Що стало підґрунтям такої симпатії до імені, ми не знаємо. Можливо, саме з легкої руки Івана Котляревського воно набуло для полтавок знаковості. Водночас знаємо очевидну річ: православні називали дітей на честь святих. Тож покровителькою багатьох полтавок є свята Наталія. Але що ми знаємо про неї?

Шкода, що майже на століття народ зі «світлим комуністичним майбутнім» позабув і про те, що має безсмертну душу, і про Бога та Його святих, які моляться про нас перед Божим Престолом. Нас називали на честь дідуся і бабусь, популярних акторів і співаків, навіть політичних діячів і політичних організацій... Добре, якщо взагалі хрестили! Та навіть хрещені, небесних покровителів ми, звісно, не знали, їхні житія не читали, іменин не святкували. Як же вони журилися про нас, нерозумних і недбалих!

«Святі в Дусі Святому бачать наше життя і наші справи. Вони знають наші скорботи і чують наші гарячі молитви... Святі не забувають нас і моляться за нас... Вони бачать і страждання людей на землі. Господь дав їм таку велику благодать, що вони любов'ю обіймають увесь світ. Вони бачать і знають, як знемагаємо ми від скорбот, як висохли душі наші, як сум скував їх, і, не припиняючи, просять за нас перед Богом», — пише святий Силуан Афонський.

Отже, молитва до святих, і не в останню чергу до свого небесного тезки, для християнина — та рятівна ниточка, що виведе з заплутаного життєвого лабіринту.

Але святий, чие ім'я носить людина, — не просто її покровитель і молитвеник, а й зразок для наслідування.

«За ім'ям і житіє твоє хай буде», — говорив преподобний Амвросій Оптинський. А для цього маємо, як мінімум, знати про життя і подвиги свого святого — без цього ми не можемо щиро полюбити його; потрібно частіше звертатися до нього з молитвою, знати тропар йому і завжди пам'ятати про те, що у нас є захисник і помічник на Небі. І звичайно, потрібно завжди думати про те, в чому ми могли б наслідувати приклад свого святого у тому чи іншому випадку.

Життя святих тепер, слава Богу, доступні. Було б тільки наше бажання читати й молитися. Свята ж мучениця Наталія подбала про своїх тезок особливим чином: сучасні Наталки-полтавки мають щасливу можливість підносити свої молитви до святої покровительки перед іконою з часточкою святих мощей угодниці Божої. Її передали в дар Андріївському храму в Полтаві кілька років тому з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа. Щонеділі за вечірнім богослужінням о 18.00, коли служиться акафіст святим мученикам Адріану і Наталії, в храмі буває багато молодих людей, які надіються і вірять у їхню допомогу. Про що моляться мученикам молоді?

Що робити, якщо твій чоловік — невіруючий?

В акафісті є такі слова: «Радійте, бо ви земну любов і подружнє щастя принесли в жертву Богу». Подружжю-мученикам Адріану і Наталії довелося жити в місті Нікомідії на початку IV століття, в період одного з найбільш лютих гонінь на християн. Тільки в

цьому місті тоді постраждали десятки тисяч людей.

Святий мученик Адріан не був хрещений — він був одним із начальників суду, і на його очах відбувалися допити й тортури християн. Дружина його, Наталія, з якою він не прожив іще й року — можна назвати їх молодятами, — була таємною християнкою, з дитинства вихованою у вірі. Вона з лагідністю молилася про те, щоб Господь напоумив і привів до віри її чоловіка, але не залишала жити з ним.

І молитви її були почуті. Адріан, споглядаючи мученицький подвиг багатьох Нікомідійських християн, зрозумів, що не може така безліч людей через безумство йти на смерть, що ними рухає якась сила, про яку він не має уявлення. І коли він став їх розпитувати, його серце загорілося любов'ю до Христа Спасителя й він захотів бути разом із сповідниками. Адріан попросив записати себе в ті книги допитів і тортур, які сам вів до цього. Йому довелося пройти через усі катування, й увесь час поруч із ним перебувала його дружина Наталія, яка, дізнавшись про те, що і її чоловік опинився в темниці, спочатку здивувалася, а потім зраділа й підтримувала в подвигу.

Власне, подвиг вони несли удвох. Вона так його любила, що розділяла з ним усе. Нам важко навіть уявити, як може людина переносити страшні муки ближнього, адже легше буває страждати самому, ніж бачити страждання коханої людини. Але в Наталії ми бачимо не просто любов тілесну й душевну, ми бачимо любов до Бога, яка одна тільки й може рухати людиною. Ту любов, яка змушує подолати скорботу про біль ближнього і бачити смисл цієї скорботи,

цього болю. Ту любов, яка змушує людину не думати про те, що вона залишиться сама. Свята Наталія не думала про те, що залишиться вдовою, вона тільки палко бажала, щоб її чоловік до кінця витримав страждання і помер християнином.

Коли їй заборонили приходити до Адріана, бо зрозуміли, що вона подає приклад іншим жінкам, вона обстригла волосся, переодягнулася в чоловічий одяг і все одно приходила до чоловіка. Вона була поруч із ним до його кончини. Адріан помер тоді, коли йому стали перебивати суглоби рук і ніг.

А коли Адріана не стало, Наталія вже не мала сил жити далі. Уникнувши нового заміжжя, до якого її хотіли примусити, і втікши до Візантії, куди таємно перевезли тіла християнських мучеників, зокрема і тіло святого Адріана, Наталія з ласки Божої та за словом Адріана, який уві сні сказав їй, що вони розлучилися ненадовго, під час молитви тихо і спокійно віддала Богу душу. Тому ми також вшановуємо її як святу мученицю.

Кохання святих мучеників Адріана і Наталії, прикрашене світлом християнської віри, стало основою існування родини, і їх вважають покровителями сімейного життя. Їхні страждання, які мученики терпіли заради Господа, стали наймогутнішою проповіддю перших століть християнської доби. І хоч прожили в подружжі святі мученики Адріан і Наталія лише рік, та любов їхня, вірність Богу й одне одному гідна подиву і наслідування.

Але чесно зізнаймося: навряд чи хотіли б ми такого сімейного щастя. Мало хто з нас може сказати, що готовий уподібнитися цим святим покровителям шлюбу. І все ж для того, щоб молитва до цих мучеників була дієвою і спасительною, не треба забувати, що ми не просто просимо їхнього заступництва, а повинні своїм життям хоча б у чомусь відповідати їхньому подвигу.

Наше сімейне життя теж має бути подвигом — любові, терпіння, прощення. Натомість часто це лише законний спосіб віддатися своїм пристрастям. Людина в сім'ї продовжує служити самій собі, і не тільки страждання, а й найменша скорбота змушує нас думати про те, чи не припинити це подружнє життя, якщо воно не приносить нам ніякого задоволення, ніякого щастя... На таку «молитву» святі не відгукнуться.

Навпаки, якщо людина, помолвшись Богу і випросивши благословення, одружується і несе сімейний хрест з терпінням, не жаліючи себе, з любов'ю до свого обранця, намагаючись якомога більше полегшити йому життя, розділити з ним усі його скорботи й радості; коли людина в своєму сімейному житті не відмовляється від подвигу дітонародження, метою свого життя ставить наближення до Бога з тим, щоб виконувати Його заповіді, полюбити своїх близьких, намагається допомагати іншим людям, — ми віримо, що святі мученики Адріан і Наталія підтримають її своїми молитвами перед Богом, будуть її заступниками і покровителями.

Невдовзі — 8 вересня за н. ст. — Церква святкуватиме молитовну пам'ять святих мучеників Адріана і Наталії.

Святі мученики Адріан і Наталіє, молись Бога за нас!

Підготував священник Андрій Твердохліб, клірик Андріївського храму Полтави.

Монастырское утешение

Земной рай

И пресыщенному жителю мегаполиса, привыкшему к комфорту и урбанизированным пейзажам, и скромному сельчанину, которого питает собственный огородик, будет необычайно тепло в объятиях гостеприимной полтавской земли.

Она поражает сочной зеленью садов и парков, чистым воздухом, которым невозможно надыхаться после удушливых загазованных промышленных центров, спокойной и размеренной жизнью горожан. Их лица приветливы и улыбчивы, движения неторопливы. Если хотите понять, что значит выражение «время остановилось», можно понять его значение здесь, в благословенной Богом Полтаве.

Монастырская обитель

Господь ведет нас к Себе Своими путями. Этот мой путь к Господу начался с большой скорби. Дорогому моей душе человеку, ушедшему в вечные обители, могли помочь только молитвы. Но силы меня оставили и отчаяние захлестнуло меня. Честно признаюсь, что пережить все происходящее помогла мне только вера в Господа нашего Иисуса Христа. Батюшка-духовник благословил и помог найти пристанище и молитвенное утешение в Полтавском Крестовоздвиженском женском монастыре.

Первый восторг я испытала, увидев купола с золочеными крестами на подъезде к обители. Второе чудо случилось, когда перед моим взором предстала старинная колокольня — копия неотъемлемой части архитектурного ансамбля Киево-Печерской Лавры. И за монастырскими стенами — необычайной красоты собор, увенчанный семью куполами. Третье чудо, которое со мной случилось по воле Божией, — встреча с матушкой игуменией.

Матушка игумения Сергия

Это потом, позднее, меня научат читать молитву, как заведено в монастыре. Первый раз мы заявили о своем визите стуком в дверь, привнеся светское и суетное. Услышав «аминь», переступили порог «апартаментов» матушки игумении. Простая обстановка, тепло и уютно от присутствия «Божиего человека». Я переступила порог гостем, вышла от матушки ее чадом. Неподдельная забота матушки обо мне и обо всех, за кого

духовно она отвечает перед Господом, слова утешения, ободрения, наставления, сказанные мягко, с любовью, ее сокровенные истории из собственного жизненного опыта — все только для того, чтобы душа человека, ищущего утешения в Господе, нашла Его.

Благодарение

В очередной раз на исповеди я покаялась в унынии. Батюшка, понимая, что потери даются нам, грешным, нелегко, напоминает о том, что уныние — грех, что в таком состоянии человек опускает руки и не может помочь молитвой тому, кого забрал Господь. Молиться как должно у меня не получается, от этого я еще больше унываю. В монастырь меня погнала мысль, что именно там я смогу, ухватившись за край ризы Христовой, просить Господа о том, о чем молят за усопших.

... Воскресный день в Крестовоздвиженском монастыре начинается со звона колокола. Раннее утро, первой в собор заходит матушка игумения, собираются сестры и послушницы. Читают утреннее правило около полутора часов. Благоговейно вслушиваюсь в каждое слово, душа настраивается на молитвенный лад.

Святой праведный Иоанн Кронштадтский очень точно выразил смысл нашего служения Господу: «Божественная Литургия есть поистине небесное на земле служение, во время которого Сам Бог особенным, ближайшим, теснейшим образом присутствует и пребывает с людьми, будучи

Сам невидимым Священнодействителем, приносящим и приносимым. Нет ничего на земле святее, выше, величественнее, торжественнее, животворнее Литургии!»

Храм постепенно наполняется прихожанами, отец Евгений начинает служить Евхаристию — благодарение за все, что промыслительно дарует нам Господь. За скорби и земные радости, за утешение и исправление путей наших. В храме нет случайных прохожих-«захожан», только верные. Священник просит с нами и за нас милости и щедрот у Господа, прощения грехов — вольных и невольных. У каждого своя ноша, каждый просит у Господа дарования сил для несения своего креста.

Монастырские службы отличаются особой торжественностью. Церковный хор поет проникновенно, чисто, слаженно. Господь милостью Своей дает всем молящимся силы внимать слову Божию, находить в себе способность искоренить сомнения и сказать перед Лицом Всевышнего: «Верую, Господи! Помогите моему неверию!»

Причастие. Испытание нашей веры. В подготовке к духовной исповеди, что

Перед иконой «Упование всех концов земли».

предваряет Причастие, важно пройти для себя все моменты, которые мешают нашей душе, нашей совести подойти к Чаше со Святыми Дарами. Грех живет в человеке, и только Причастием Святых Христовых Таин можно избавиться от его страшной власти.

По окончании Божественной Литургии подходим ко Кресту. Батюшка поздравляет причастников с Причастием, того, кто не дерзнул принять Крови и Плоти Христовой, — с праздником, воскресным днем. И вот она — необычайная радость! Тихая, умиротворенная, благодатная. Слава Богу за все!

Прежде, чем выйти, прикладываюсь к иконам. Особо почитаемый образ Божией Матери «Упование всех концов земли» — одна из жемчужин земли полтавской. Пречистая скорбно опустила взор в молитве за

всех православных. Изначально икона была написана благочестивым иноком еще в XIX веке на стене монастырской колокольни. По истечении времени икону пытались закрасить, покрыть побелкой, но по воле Божией все старания скрыть святину оказывались бесплодными. Побелка и штукатурка осыпались, являя неповрежденным святой образ. Уже в советское время безбожной властью икона была уничтожена, но остался для нас ее список.

О чем еще хотелось бы сказать, не выходя из храма, — о прекрасном иконостасе и необычайных украшениях для икон. Резные кружева, виноградные гроздья, дивные цветы из цельного дерева гармонично вписываются в общий ансамбль иконостаса, при этом не только не отвлекают взор, а придают особый торжественный и величественный статус каждой иконе, каждому образу. На резных украшениях нет позолоты, теплота натурального дерева служит самым лучшим обрамлением в сочетании с мягким фиолетовым фоном иконостаса.

Доверьтесь Господу

Перекрестившись, выхожу на порог монастырского подворья. Меня ждут новые впечатления, испытания, знакомства. Сейчас я жажду утешения в своем горе, Господь мне помогает нести свой крест, дает силы молиться. Когда я окрепну, я буду отдавать нуждающимся то душевное тепло и духовные силы, которые мне дарованы были в Крестовоздвиженском монастыре. И непрестанно повторять: «На все воля Божия!»

Алла Овдиенко.

Крестовоздвиженский собор Полтавского монастыря.

Ігумен Іоанн (Котляревський).

Нещодавно у стосі книг, які пожертвували прихожани Свято-Преображенського храму села Милорадового Котелевського району на приход, настоятель протоієрей Василій Луценко знайшов лист, датований березнем 1963 року. Кілька рукописних сторінок містять короткі відомості з історії Свято-Троїцького Велико-Будищанського монастиря і перелік його святинь. Вважаючи, що лист має історичну цінність, отець Василій передав знахідку в єпархіальне управління.

Лист не має конкретного адресанта, зі змісту випливає, що пишуть «прихожани закритого храму». Однак його стиль ясно вказує на автора — ігумена Іоанна (Котляревського), до того ж духовні чада останнього настоятеля колишнього скитського Матвіївського Преображенського храму впізнали його почерк.

Кому майже через два роки після закриття і руйнування скитського храму адресував отець Іоанн історичні відомості про монастир і святині? Відповідь знаходимо у листі: священник сподівається зацікавити музейних працівників історичною і художньою цінністю ікон, щоб святині не були знищені владою. Раніше у розповідях очевидців про отця Іоанна ми зустрічали свідчення про те, що він, ризикуючи, оскільки був під негласним наглядом, їздив у київські музеї, де наймовірніше акуратно намагався запропонувати взяти у державні скарбниці найцінніші святині. Змучений невиліковною хворобою і випробуваннями, отець Іоанн тоді вже був схожий на дідуся; з ним міг їхати хтось із його духовних чад. Зовні це виглядало приблизно так: дідусь із онучкою їдуть переглянути музейну експозицію; а під час перегляду «дідусь» раптом зникає — заходить у кабінет директора... Є припущення, що настоятель Матвіївського храму шукав такі лазівки й у Москві, де в нього були друзі й куди їздив час від часу. Але навряд чи ігумен Іоанн ділився з кимось підсумками своїх поїздок: за тих умов «зайвої» інформації намагалися не тільки не передавати, а й не дізнаватися, щоб у разі тиску влади нікого не підвести. Тож слід переважної більшості святинь для нас поки що втрачено.

А от чому лист залишився невідправленим — адже знайшли його у прихожан із Милорадового?

Можливо, просто не змогли чи побоялися переслати або передати, не склалося. Можливо, це копія, другий екземпляр переданого листа — про всяк випадок, щоб у разі несприятливих обставин довести, що писали лише про історію і святині, а не про «повалення влади». А можливо, це, навпаки, перший екземпляр, чернетка, на що вказують скорочення і деякі правки написаного, а також

непослідовність нумерації наприкінці списку ікон. З великою імовірністю можемо також припустити, що в умовах гоніння на Православну Церкву батюшка намагався до дрібниць зберегти для нащадків історію обителі, яку збирав із усних переказів її останніх насельників і в яку Промислом Божим самому довелось вписати останні рядки. Серце, яке полум'яніло любов'ю до Господа і Церкви, не могло не жити надією на те, що бодай якісь записи Божою милістю дійдуть через роки до нащадків і цю сторінку історії Церкви на Полтавщині не буде втрачено. Навряд чи хто знає, скільком людям довірив отець Іоанн літописні сторінки. Але знаємо напевне, що їх дбайливо схороняли попри небезпеку, а коли прийшов час, віруючі передали сучасникам і пам'ять про ігумена Іоанна, і його записи, зокрема рукописний нарис з історії Велико-Будищанського монастиря. Саме ця праця отця Іоанна (Котляревського) є основним джерелом історичних відомостей про обитель.

Тепер, через півстоліття, дійшов і цей лист...

Нижче подаємо його повністю мовою оригіналу (скорочені отцем Іоанном слова пишемо повністю). Хоча історію Велико-Будищанського монастиря і його Матвіївського скита «Відомості Полтавської єпархії» вже друкували, та не буде зайвим доторкнутися ще раз розумом і душею до рядків, надісланих нам із минулого. До того ж цікаві для нас і перелік святинь, і деякі події подробиці.

«Краткие сведения из истории Троицкого Велико-Будищанского женского монастыря Диканьского района Полтавской области (б. Зеньковского уезда)»

Первоначально монастырь находился в урочище Пушкаревке, верстах в 5-7 от Полтавы (принимая во внимание черту города того времени).

Дата его основания и история его возникновения при наличии скудных данных точно не могут быть установлены. (Монастырский архив пострадал в 1848 г. во время пожара и уничтожен в 1922 г.)

Однако косвенные указания — в виде наличия в монастырской библиотеке богослужебных книг издания 1684 г. (во время совместного царствования царей Иоанна и Петра Алексеевичей, при патриархе Адриане), а также целого ряда икон старинного письма — позволяют думать, что он был основан в последней четверти 17 столетия. (Еще до 30-х годов нашего столетия в Пушкаревке был старинный храм, считавшийся приходским. К сожалению, в наличии нет источников, из которых бы можно было установить дату его постройки. Ныне он срыт до основания)

В пользу такой предположительной даты говорит и то обстоятельство, что вторая половина 17 века для Слободской Украины характеризовалась усиленной колонизацией. После важного исторического события 1654 г. — объединения Украины с Россией — множество переселенцев двинулось из густонаселенного Правобережья, не знавшего покоя от иноземных хищников и внутренних смут, на просторные степи на левом берегу Днепра. Полтава становится важным административным пунктом, укрепленным городом,

Лист із минулого

Божественна Літургія на місці, де стояв Матвіївський храм. 30 липня 2014 року.

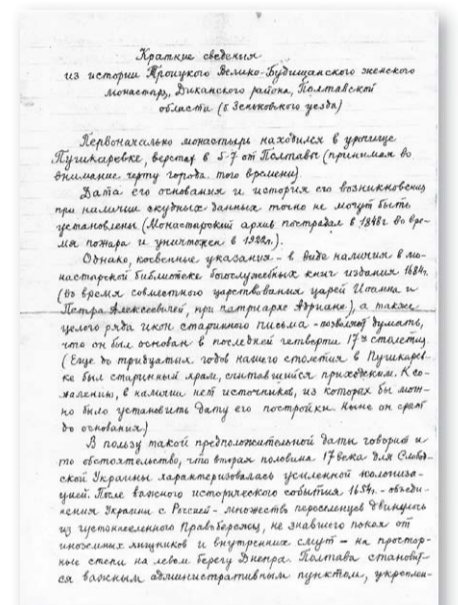
имевшим значительный гарнизон. Естественно, что под защитой его и стремились расселяться новоселы. Еще в 1650 г. полтавский полковник Мартын Пушкарь основал на высоком холме в непосредственной близости от крепости Крестовоздвиженский мужской монастырь. Очень возможно, что в близкое к этому время он устроил в своем подгородном поместье и женский монастырь, потребность в котором, в связи с указанной колонизацией Полтавщины, стала остро ощущаться.

Победоносная война со шведами прославила Полтаву, сделал ее известной всему миру. Петр I уделил городу много внимания. Между прочим, он восстановил сильно пострадавший во время осады Крестовоздвиженский монастырь и перевел туда монахов из небольшого монастырька, расположенного в так называемом «Чернечьем Яру» — в урочище, примыкавшем к селу Великие Будища, в 30 верстах от Полтавы.

А женский Пушкаревский монастырь переселил в освобожденный монахами монастырь Чернече-Ярский. Это было приблизительно в начале 18 столетия, не позже 1725 г. Переведенные из-под Полтавы монахини жили под горой в Чернечьем Яру около полутора лет. В 1869 г. в управление монастырем вступила умная и энергичная игуменья Митрофания Новикова. Через некоторое время, видя, что число желающих поступить в монастырь превышает его жилищные и хозяйственные возможности, она возбудила ходатайство о расширении монастыря и с этой целью, по получении разрешения, перенесла его на более просторное место в другой конец с. Великих Будищ, купив несколько десятков десятин леса и лугов у помещика Писарева в его имени Писаревщина. Здесь она, благодаря широким мелиоративным мероприятиям и правильно поставленному сельскому хозяйству, которое вела силами монастырских насельниц, получила возможность увеличить население монастыря до 700 монахинь и послушниц; открыла две школы для детей жителей хутора Писаревщины и окружающих поселков. Содержала младшие классы епархиального училища.

Построено было два храма — зимний и летний. В большом каменном корпусе помещались классы и пансион Полтавского епархиального женского училища.

В девяностых годах прошлого столетия игуменья Новикова устроила за р. Ворсклой на полуострове, образуемом «сагами» или рукавами реки, скит, поставив там небольшую церковь и восемь кирпичных домиков, в которых разместились около 200 человек. Там

Перша сторінка листа.

были разные мастерские — швейные, сапожные и др.

В скитскую церковь перенесено было много икон из разобранной при перенесении монастыря из Чернечьего Яра одной (из двух) из находившихся в Чернечьем Яру церковью. (Другая обращена была в приходскую и в 1930 г. срыта.) Между этими иконами было немало таких, которые имели историческую и художественную ценность. О них будет сказано ниже.

Краткий исторический очерк остается закончить упоминанием, что Велико-Будищанский женский монастырь как таковой прекратил свое существование в 1922 г. Сама игуменья Митрофания Новикова умерла в декабре 1923 г. в возрасте 107 лет, из которых 54 года управляла Велико-Будищанским монастырем. Один из храмов — зимний — срыт, другой — теплый — переделан в клуб. На базе монастырского хозяйства устроен крупный совхоз. А в двух двухэтажных кирпичных корпусах, где помещались школы, располагался ветеринарный зоотехнический техникум. (Восемь домиков были разобраны жителями с. Матвеевки в течение 1924—1929 годов.) Писаревщина сделалась крупным поселком.

До последнего времени за р. Ворсклой существовал скитской храм, обращенный в приходской, который обслуживал до 22 населенных пунктов. По постановлению административных органов он в августе 1961 г. был закрыт, а через некоторое время разрушен до основания. Часть строительного материала употреблена колхозом с. Матвеевки на хозяйственные постройки.

Перед разрушением храма представители Диканьского райисполкома

Матвіївський Преображенський храм. 1950-ті роки.

Володимирська Пушкарівська ікона Пресвятої Богородиці з Матвіївського храму тепер знаходиться у Вознесенському храмі Полтави.

в лице секретаря РИК В. С. Чаюна и старшего инспектора РФО (предположительно, райфинотдела. — *Ред.*) Омеляненко произвели изъятие всего церковного имущества, которое на нескольких автомашинах перевезено было в райцентр Диканька. Часть имущества была реализована через торговую сеть, а иконы и богослужебные книги, облачения и другие предметы культового значения остались в ведении райисполкома. Все хлопоты представительницы общины о передачи их в действующие церкви, как предусмотрено законом от 8 апреля 1929 г. — никаким успехом не увенчались: местонахождение всех этих предметов известно Диканьскому РИКу.

Полагая, что предметы, относящиеся к старине и представляющие художественную ценность, должны быть берегаемы в музеях, если нет возможности использовать их по прямому назначению, мы, прихожане закрытого храма, представляем к сведению администрации Государственного республиканского музея украинского искусства перечень этих предметов с кратким описанием их. И если она найдет для себя интерес к этим предметам старины, отражающим этапы в развитии культуры и искусства народа нашей страны, — пусть обратится к представителям Диканьского райисполкома и отберет для хранения в Центральном республиканском музее то, что найдет нужным.

При этом прилагается список предметов старины и предметов художественной ценности.

III. 1963 г.

Список предметов старины и художественной ценности, изъятых 22 марта 1962 г. представителями Диканьского РИКа из Преображенской церкви с. Матвеевки Диканьского района Полтавской области

Иконы:

1. Распятие. Итальянская живопись конца 18 века. (Время написания икон указано приблизительно, руководствуясь рядом косвенных признаков и по мнению старожилов). На доске, размер 1,2x0,7.

2. Христос в терновом венце — начало 19 века. На доске 0,6x0,5.

3. Моление о чаше — конец 18 века. На холсте, размер 1,0x0,8.

4. Тайная вечеря — конец 17 века, из Пушкаревки, размер 2,5x1,0 на доске.

5. Сошествие Святого Духа — то же, на полотне, размер 1,8x1,8. Замечательно сохранились краски. Написана очень художественно.

6. «Местные» иконы I. Христа и Богородицы, «Бегство в Египет», «Преображение», «Вознесение», «Вход в Иерусалим», «Слава Богородицы» (коронация), «Апостолы Петр и Павел» (8 икон) — все середины 18 века, из Чернече-Ярской церкви. Размер досок 0,9x0,5.

7. Иконы Богородицы: «Иверская» — копия московской, написана в Москве 8 августа 1856 г., на доске 1,5x1,0.

8. «Умягчение злых сердец» — конец 18 века, на полотне, размер 0,7x0,7. Живопись поразительная и довольно хорошо сохранилась. Кем-то пожертвована в Чернечем Яру в 50-х годах из сем. род. (по-видимому, семейных рядовых. — *Ред.*) святынь.

9. «Достойно есть» — Афонского письма на кипарисовой доске размером 1,5x1,0 — середина 19 столетия. Особенно мастерски изображен лик Богородицы.

10. «Казанская» — начало 18 века, из Пушкаревки, на доске 0,8x0,6.

11. «Споручница» — запорожская семейная икона конца 17-го — начала 18 века, с «предстоящими» святыми (6 фигур), в честь которых названы члены семьи, 1,0x1,2 (дар некоего Феодора).

12. «Благовещение» — местная в левом приделе, живописная с хорошо сохранившимися красками, второй половины 19 века, на доске, размер 1,0x0,6 (приписано 1,0x0,7. — *Ред.*)

13. Иконы «местные» (две) главного придела I. Христа и Богородицы середины 18 века, на досках, размер 0,9x0,7.

14. Архистратиг Михаил, правая алтарная дверь Чернече-Ярской церкви. 30-40-е годы 18 века, написана на яичном желтке, очень художественно, и прекрасно сохранилась. Поразительны сочетания красок.

15. Иоанн Креститель — из Чернече-Ярской церкви — того же времени. Написана на полотне 0,8x0,7, краски пожухли, требовалась реставрация.

16. Рождество И. Крестителя. Удивительно тонкая работа мастера-миниатюриста. Начало 19 века. Краски хорошо сохранились, много деталей иконы выполнено оригинально. Размер 0,4x0,3 на дереве.

17. Великомученица Варвара, возможно, мастеров той же школы миниатюристов. Но, судя по одеянию, изображенному на святой, которое характерно для Елизаветинских времен, написана икона в 40-60-х годах 18 века. В овалах по бокам очень художественно и живо выполнены миниатюры из жития, изложенного в акафисте. Краски прекрасно сохранились. Размер 0,6x0,5, на дереве.

18. Иконы апостола Иакова и четырех мучениц, написанные на боковых алтарных дверях на железе, живопись новая, но очень художественно исполнена.

19. Апостол Петр — то же (в иконостасе).

20. Запрестольный образ Христа воскресшего, на полотне. Столичные художники давали ему высокую оценку со стороны художественности выполнения. Написана 80 лет назад на полотне, размер 2,0x1,5. При изъятии рабочие вырезали полотно из рамы.

Перечислены здесь иконы наиболее древние и наиболее художественно исполненные, из числа 90 икон, бывших в храме, не считая 18, вставленных в иконостас.

Из других предметов церковной утвари, являющихся памятниками старины, были богослужебные книги:

1. Напрестольное Евангелие 1748 г. из Чернече-Ярского монастыря.

2. Месячная Миняя за март 1684 г.

3. То же за октябрь 1684 г.

4. То же за ноябрь 1684 г. Из Пушкаревского монастыря (относится к п. 2-4. — *Ред.*)

5. Канонник издательства Почаевской Лавры (униатское издание) 1765 г.

6. Цветная Триодь.

7. Книга избранных псалмов 1770 г.».

А далі знов вказуються ікони, але продовжується перелік номером 30.

«30. Трех святителей — из Чернече-Ярской церкви, середина 18 века, на дереве, 0,7x0,5.

31. Гурий, Самон и Авив — то же, 0,7x0,5.

32. Великомученица Екатерина и другой святой, 1794 г., дар кого-то (имя стерлось).

33. Святой Николай — живописная, хорошо исполненная, 19 столетие, на дереве, 1,0x1,8.

34. Плащаница — из Чернече-Ярской церкви, дар, 1763 г.

35. Богородица Владимирская из Пушкаревки, 17 век, 0,4x0,4».

На цьому запис, що потрапив нам до рук, закінчується. Але не закінчується вивчення історії обителі. Можливо, в майбутньому буде відкрито і нові її сторінки.

Підготувала Людмила Самойлова.

Вітаємо

Редакція газети «Відомості Полтавської єпархії» щиро вітає кліриків Полтавської єпархії з ювілейними датами, які вони святкуватимуть у вересні 2014 року:

протоієрея Володимира Шегеру, настоятеля Воскресенського храму села Івашки Полтавського району, з 30-річчям священницької хіротонії, яке він святкуватиме 2 вересня;

священника Володимира Шепика, настоятеля Григоріївського храму села Бобрівник Зіньківського району, з 20-річчям священницької хіротонії, яке він святкуватиме 4 вересня;

протоієрея Василя Фазана, клірика Вознесенського храму міста Полтави, з 35-річчям від дня народження, яке він святкуватиме 5 вересня;

протоієрея Анатолія Стегнія, настоятеля Георгіївського храму села Нижні Млини Полтавського району, з 60-річчям від дня народження, яке він святкуватиме 9 вересня;

протоієрея Іоанна Бабича, настоятеля Христо-Різдяного собору міста Зінькова, благочинного Зіньківського округу, з 35-річчям священницької хіротонії, яке він святкуватиме 21 вересня;

протоієрея Сергія Лісовського, клірика Миколаївського собору Архирейського подвір'я міста Комсомольська, з 10-річчям дяконської хіротонії, яке він святкуватиме 21 вересня;

ігумена Никанора (Лагутіна), благочинного Спасо-Преображенського Мгарського монастиря, з 10-річчям священницької хіротонії, яке він святкуватиме 21 вересня;

протоієрея Миколая Мовчана, настоятеля Покровського храму села Степне Полтавського району, з 45-річчям від дня народження, яке він святкуватиме 22 вересня;

священника Володимира Тарасовського, настоятеля Спасо-Преображенського храму села Дрижина Гребля Кобеляцького району, з 35-річчям від дня народження, яке він святкуватиме 22 вересня;

протоієрея Константина Денисенка, настоятеля Успенського храму села Абазівка Полтавського району, з 15-річчям священницької хіротонії, яке він святкуватиме 27 вересня;

протоієрея Михайла Палинчака, настоятеля Казанського храму села Филенкове Чутівського району, з 25-річчям священницької хіротонії, яке він святкуватиме 27 вересня;

священника Валерія Ткаченка, настоятеля Покровського храму села Бобрік Гадяцького району, з 50-річчям від дня народження, яке він святкуватиме 30 вересня.

Валерій Лялін

СВЯТИМИ МІСЦЯМИ

Келія мого духовного отця, інок Харалампія, стояла прямо на стародавньому грузинському цвинтарі, серед замшлених, наполовину занурених у землю кам'яних надгробків із в'язю грузинських письмен і старою християнською символікою. Старець Харалампій називав себе слугою святої рівноапостольної Ніни, просвітительки Іверії, чий святий спочивав під спудом у давньому, IV століття, храмі святого великомученика Георгія Победоносця, буквально за сто кроків від його келії.

О, яким був давнім цей храм будівництва IV століття від втілення Бога Слова, Господа нашого Ісуса Христа. Його товсті, з давньої плоскої плінфи стіни бачили й люті полчища гунів, і вузькооких кіннотників Золотої Орди із запахом кінського поту й баранячого сала, і лютих перських вогнепоклонників, і злих, хижих чеченів, і кривавих турецьких яничарів. Усі вони вогнем і мечем пройшли через благословенні Іверські землі, повні млеком, медом і вином.

Його товсті стіни взимку зберігали літнє тепло, а влітку — благодатну прохолоду. У храмі стояла якась незвичайна, дивна, я б навіть сказав — містична тиша. Кроки, здається, такого ж древнього, як храм, священика отця Мелхіседека Хелідзе, що тихо йде по килимах, були беззвучні й легкі. Вся пишність храму зараз завмерла і мовчала без служби та народу.

Але ось у храм прийшов місцевий селянин у чорній кахетинській шапочці з бронзовим від палючого сонця обличчям. Зупинившись у притворі, він зняв свою шапочку, оголивши сиву, коротко стрижену голову, і, здійнявши руки до Іверської ікони Божої Матері, сотворив коротку подячну молитву. З-за колони тихо, ніби безтілесно, до нього підійшов отець Мелхіседек і благословив його. Кахетинець вклонився йому і, діставши з сумки, простягнув синю каструльку. Отець Мелхіседек підняв кришку і нахилився. Я відчув пахощі гарячого чахохбілі — чудової грузинської страви з курки. Її було схвалено і винесено в трапезну. Пізніше, у трапезній, віддаючи належну данину чахохбілі та запиваючи його білим кахетинським вином, ми сиділи разом із отцем Мелхіседеком, і він із сумом розповідав мені:

— Багато століть, не шкодуючи свого життя, грузинський народ відстоював свою православну віру, бився з татарами, персами, турками, чеченами, проливаючи свою і ворожу кров. Віра, Церква, Батьківщина — ось головні скарби, які були в нашого народу. Ми цим жили. Матері руку немовляти складала для хресного знамення, псалом був їхньою колисковою. Уста наших жінок шепотіли молитву, коли вони творили тісто для хліба. На наших одежах були виткані хрести. Все наше

життя — від колиски до могили — було освячене православною вірою, і солодкі імена Христа, Божої Матері й святого Георгія завжди були в наших серцях. Не так тепер. Лихі настали часи. Комуністи витравлюють із народу віру. У наших людей з'явився древній ідол — це гроші, багатство. Всі намагаються наживатися, збирати, будувати розкішні будинки, купувати дорогі речі, машини. У давнину, коли грузини жили бідно, коли вони тулилися в простих саклях і навіть у землянках, коли харчувалися бідно і носили простий, домашньої роботи, одяг, віра була сильною і берегла честь змолоду. А після війни, коли грузини стали багаті, віра стала хиріти, слабшати і занепадати. І чому це?! А тому, що подібно древнім євреям наш народ став поклонятися не істинному Богу, а мамоні. І я багато плачу і печалюсь про наш народ, щоб його не спостигли за цей відступ від Бога страшні лиха і кари, які звершилися над єврейським народом.

Подивися, генацвале, як мало тепер ходить у храм людей. Комуністи закрили наш храм у тридцять роки. Бачиш, із вікна видно корпуси? Це все чернечі келії. Тут до революції був жіночий монастир. Багато в ньому мешкало черниць. На освячення нової монастирської церкви приїжджала сама вдовуюча імператриця. Я її зустрічав і говорив руською. Тут по-руськи майже ніхто з грузинів не знає. А я ж закінчив Духовну академію в Петербурзі, ось з того часу і служу тут. Так, по першому розряду закінчив, кандидатом богословських наук. Ось і знак є.

Справді, в отця Мелхіседека до наперсного хреста на малому ланцюжку був пристебнутий срібний академічний знак.

— Так от, монастир відразу закрили, монахинь, звичайно, розігнали і в корпусах влаштували районну лікарню. Церкву всередині розоряти не стали, бо це національна та історична святиня, але оскільки в лікарні не вистачало столів, завгосп наказав із церкви взяти велику чудотворну Іверську ікону Божої Матері, прибити до неї ніжки і зробити стіл. Сини завгоспа, двоє дорослих бовдурів-комсомольців, спочатку вдосталь познущалися над святим образом: колупали ножем очі, шмагали ікону вздовж і впоперек. Спочатку цей стіл поставили в перев'язочну, але сюди цілий день ходили черниці, плакали і просили виставити стіл у коридор. Головний лікар змиловився. Ікону винесли з перев'язочної в лікарняний коридор. І після цілий день можна було бачити, як ішли одна за одною монастирські сестри, залазили під стіл і молилися Матінці Цариці Небесній Іверській. І так тривало довгі роки.

Вже після війни, коли гоніння на церкву ослабло, я ходив селами і містами, збираючи підписи в народу на відкриття храму. Зібрав десять тисяч

Спотворена безбожною рукою Бодбійська Іверська ікона Божої Матері.

підписів. Дозвіл давала Москва. Багато разів ми їздили з черницею матінкою Ангеліною до чиновників у Москву, возили великий могорич. Розтратилися дотла. Я продав усе, що можна було продати, крім свого будинку. Матінка Ангеліна продала годувальницю корову і ще щось.

Нарешті отримали дозвіл на відкриття церкви. Забрали з лікарні цей стіл. Завгосп сперечався не став і відпустив, але це не той завгосп, а вже новий. А той помер від гангрені ніг. Спочатку одну ногу йому відрізали, потім іншу. Коли лежав у лікарні, часто з палати підповзав до цього столу і молився, плакав, просив пробачення, але все ж помер.

А сини його, які порізали ікону ножем, на похоронах напилися і п'яні з машиною злетіли у прірву, згоріли разом із машиною, так що й ховати було нічого.

А Іверська ікона Божої Матері справді була приголомшливою за своєю благодатністю і красою. Прекраснішого за цей список Іверської я ніде не бачив. Але коли в храмі запалювали електричне світло, дивитися на ікону без сліз було неможливо, бо її було страшенно спотворено нечестивою рукою безбожників. Та коли перед іконою горіли воскові свічки, вона чудово преображалася. Всі дефекти оптично зникали, і від неї не можна було очей відвести. Воістину, «райських дверей отверзение!» Це була така неземна краса, краса, що проникає до глибини душі й викликає в ній якийсь особливий трепет. Мій духовний отець, смиренний інок і древоділ Харалампій, як тільки входив у храм, простягав до неї руки, світлів лицем і співав, нікого не помічаючи: «Царице моя преблагая, надеждо моя Богородице».

А храм був дивовижний. Від самої підлоги стіни, весь купол і стеля були розписані яскравими барвистими фресками. Тут були Старий і Новий Завіт і ще якісь сюжети, мною ніколи не бачені. Наприклад,

сюжет, званий «Обмова», де перед зв'язаним Христом стояли іудей-лжесвідки з хартіями в руках і читали їх. Або великий білий птах пелікан, який оранжевим дзьобом розриває собі груди і напуває цівкою червоної крові своїх пташенят.

Храм був освячений в ім'я святого великомученика Георгія Победоносця — двоюрідного брата святої рівноапостольної Ніни.

Ах, Ніна, золота Нінушка! Це була найдревніша свята на всій території СРСР. Та що там СРСР! Тільки Рим та Єрусалим могли змагатися за древністю своїх святих із цим крихітним селищем Бодбі біля містечка Сігнахі, як орлине гніздо, піднесеним на скелі.

Свята рівноапостолина Ніна народилася в Каппадокії. Це частина колишньої Східної Римської імперії — Візантії, а тепер держава Туреччина. Її батько Завулон був родичем святого Георгія, мати Сузанна — сестрою Єрусалимського Патріарха. Батько подвизався в Йорданській пустелі, мати стала дяконісою при храмі Гробу Господнього. З дитинства Ніну виховувала стариця грузинка, розповідала, що Грузія ще не просвітлена світлом Христовим. Свята Ніна якось близько до серця прийняла розповіді своєї няньки і стала молитися Божій Матері, щоб сподобила її побачити Грузію зверненою до Господа. Молитва святої Ніни була почута, і Пречиста Діва явилася Ніні й вручила їй хрест, сплетений із виноградної лози, зі словами: «Візьми цей хрест, хай буде тобі щитом і захистом проти всіх видимих і невидимих ворогів. Іди в країну Іверську (Грузію), благовісти там Євангеліє Господа Ісуса Христа і знайдеш у Нього благодать. Я ж буду тобі Покровителькою». Цей хрест зберігся до наших часів у Тбіліському кафедральному соборі «Сіоні», і кожен його може бачити на спасіння душі.

Свята Ніна прийшла в Грузію в 319 році й з Божою допомогою безліч язичників повернула в християнство. І сам цар грузинський, і його сім'я хрестилися у Христа, і православна віра поширилася в усі краї Іверії. Виконавши міру справ своїх, свята Ніна з миром відійшла до Господа в 335 році й похована в храмі селища Бодбі. Все це сказано коротко, насправді на шляху до Грузії з Єрусалима та й у самій Грузії свята Ніна зазнала чимало скорбот і страждань і не раз була близька до загибелі від диких і злісних кавказьких язичників.

Усипальниця святої Ніни була в правому церковному приділі в невеликому вузькому приміщенні. На кам'яних плитах підлоги покоївся високий, приблизно до пояса, різьблений надгробок із білого італійського мармуру. На стіні в головах — ікона Божої Матері «Знамення», за переказами, подарована храму святою новомученицею Єлизаветою Федорівною (сестрою останньої імператриці). В одному місці надгробку була велика щілина, через яку можна було розгледіти на кам'яній підлозі давнє мозаїчне зображення святої Ніни, все порубане ятаганами і поколото списами турецькими яничарами ще в середині століття. Зверху на надгробку під товстим богемської роботи кришталевим склом був чудовий образ святої Ніни в успінні, написаний у кінці XIX століття відомим академіком живопису, що приїхав сюди з Петербурга. Свята Ніна зображена ніби у сні, голова спочиває на малій білому атласу подушечці, навколо ніжне золотисте саяво. Лик спокійний, уже неземний, повіки з довгими темними віями опущені, на святих вустах лагідна усмішка. Сама в блакитному, з білою облямівкою, хітоні, ніжна рука з тонкими прозорими перстами притискає до серця святе Євангеліє. З-під хітона видніються туфельки з кремової парчі.

Неможливо описати те почуття, коли я вперше увійшов в усипальницю. По-перше,

Храм великомученика Георгія у Бодбі.

Гробниця святої рівноапостольної Ніни.

Хрест святої Ніни, вручений їй Пресвятою Богородицею.

незвичайний тонкий аромат, якась глибока тиша, не проста, а саме така, яка буває у святих, Богом збережених місцях. Солонка, тиха радість охопила душу, ніжна рука стиснула серце. Я впав на килим до підніжжя надгробка і плакав, плакав радісним покаянним плачем. Ах, Ніна, Нінушка, що ти робиш із нашим серцем! Ти лежиш там, внизу, на кам'яному ложі без малого тисячу сімсот років, і яка сила йде від тебе!

Отець Мелхіседек розповідав, що жадібні турецькі яничари, вважаючи, що в підземеллі

храму можна пожитися захованими скарбами, почали підкопувати фундамент церкви, і коли пробили дірку в підземеллі, то звідти раптово вдарив язик синього полум'я і засліпив нечестивців. І Сардар-паша (їхній начальник) наказав закрити отвір і більше не підходити до церкви, щоб не накликати гнів Аллаха, а сліпих яничарів наказав скинути зі скелі в прірву.

При мені в храм, у супроводі родичів, привели молоду грузинку, яка страждала сильними головними болями. В усипальниці були паломники, і хвора, чекаючи своєї черги, стала біля стіни перед входом в усипальницю і в знеможі притулилася головою до ікони Божої Матері. Раптом я почув тихий зойк. Жінка стояла прямо й обом долонями стискала голову. Потім вона стала радісно плакати і швидко-швидко говорити по-грузинськи, цілуєчи ікону. Отець Мелхіседек, підійшовши, переклав мені, що жінка зцілилася від болю. Справді, вона згодом приходила в храм абсолютно здоровою.

Розповім ще один чудесний випадок допомоги у виконанні бажання від Божої Матері і святої Ніни, в якому з волі Божої довелось брати участь і мені. В Князь-Володимирському соборі Петербурга, що знаходиться на Петроградській стороні, одного разу, в сімдесятих роках, на Пасху — Святе Христове

Воскресіння — висока, струнка, вся в чорному, як черниця, молода дівчина подарувала мені свячене яєчко. Я сидів у кутку біля грубки з милицями в руках, і вона, ймовірно, прийняла мене за убогого старця. Я взяв подарунок, подякував, привітав із Великим Святом, і ми познайомилися. Я вже був далеко не молодий і в Православ'ї досить давно, але ступінь духовної досконалості, глибина віри, багатство знань Священного Писання і отців Церкви вразили мене в цій дівчині. І мені, старому, було чому повчитися у неї, і особливо — стійкості у вірі та вірності догматам Православ'я.

Взагалі вона була надзвичайно обдарованою. Їй легко давалися мови: церковнослов'янська, грецька, давньоєврейська, а англійську вона знала чудово. Мови вона вивчала для того, щоб в оригіналі читати Старий і Новий Завіт. Її звали Катя. Ця Катерина премудра постійно постилася, щоб завжди бути готовою прийняти Причастя на випадок смерті, й скільки я її знав, Катя завжди була в глибокому покаянному настрої. Її духовний отець архимандрит Кирил (Начис), до якого вона щомісяця їздила в Марієнбург у Покровську церкву, чомусь вважав Катю юродивою і наказав їй сидіти вдома і клеїти коробочки. Вдома вона не сиділа, але з послуху ночами коробочки клеїла, і коли вона виїхала з міста, в її кімнаті, в кутку, залишилася ціла гора цих коробочок. Як вона жила раніше — не знаю, але обличчя її світилося ніби зсередини, весь її вигляд був іконний — одухотворений образ і прекрасні кисті рук з довгими рівними пальцями. Вона безмежно любила Божу Матір, збирала всі Її ікони і сама, прикрашаючись цією любов'ю, ставала схожою на Неї. З ранку до вечора вона була в Князь-Володимирському соборі. Собі на хліб вона заробляла тим, що брала додому англійські технічні переклади. Часто в ніч вона виходила з дому і шукала на вулицях молодих п'яних підгуляючих дівчиць. Приводила їх до себе, відмивала у ванній, протверезляла міцною кавою і потім наставляла в Законі Божому, читала їм святе Євангеліє і вела їх до покаяння. Катеринині одяжні шафи були порожні. Свій одяг вона роздала убогим, а сама і влітку, і взимку ходила в темному легкому вбранні.

У той далекий, іще спокійний час майже шоліта я їхав у Грузію до абхазьких старців-пустельників і в Кахетію до цілющих мошей святої рівноапостольної Ніни, просвітительки Грузії.

В один із моїх від'їздів Катя дала мені листа до святої Ніни. Вручаючи лист, вона сказала, що я можу прочитати його. Лист був дивовижний і містив прохання до святої Ніни, щоб вона ублагала Божу Матір допомогти їй, Каті, опинитися на Святій Землі в Єрусалимі. Ідея на ті часи фантастична і нездійсненна — оскільки «залізна

завіса» відокремлювала СРСР від зовнішнього світу. Але велика була віра у Катерини премудрої, і було Каті за вірою її. Ще в листі, за своїм смиренням, вона просила Божу Матір, щоб їй, останній із людей, увійти в Царство Небесне. Що я на це міг тоді сказати Катрусі?

Я подивився в її чисті лагідні очі й нічого не сказав. Їй, певно, було видніше.

Коли я приїхав у Грузію, все кругом квітло, пахло, на всі лади виспівували птахи, а ночами на галявинах у траві й у лісі світилися зеленуватим мерехтливим світлом тисячі світлячків. Із Сігнахі, пішки, гірською дорогою, повз величезні платани і темно-зелені кипариси я спустився до храму святого великомученика Георгія. У храмі після всеношної було порожньо, пахло свічками і ладаном, і черниця, матінка Ангеліна, закінчувала свої справи біля свічкового ящика. Я пройшов до усипальниці святої Ніни і, помолвившись, опустив у щілину мармурового надгробка Катеринин лист. Він упав прямо на схрещені на грудях руки святої Ніни, її давнього мозаїчного зображення. Я вийшов із храму разом із черницею, і вона великим старовинним ключем замкнула церковні двері. Рано-вранці я попросив матінку Ангеліну відкрити храм. Вона відкрила і стала на своєму звичайному місці біля свічкового ящика. Зі страхом Божим я увійшов у наповнену нічною тишею усипальницю святої Ніни. Зазирнув у щілину надгробка в надії побачити лист, але його там не було. Я не очікував цього і від переляку похолов. Що це — чудо чи мені це все наснилося? Але листа не було. Незрозумілий трепет охопив мене. Я знав, що велика у Бога свята Ніна, але такого я не очікував. Отця Мелхіседек вже не було в живих, і я вирішив мовчки зберігати цю таємницю. Я вийшов із храму, сів на траву, почав згадувати всі незвичайні пригоди, які траплялися тут зі мною. Так, в один із перших моїх приїздів вночі мене охопив божевільний страх, і я ганебно втік звідси. Щось подібне сталося з одним моїм знайомим. У нього взагалі було якесь запаморочення. Спочатку вночі у нього схопило живіт, і він разів десять бігав у відхоже місце. Потім став наростати панічний жах. Кинувши в кімнаті всі свої речі, він на світанку помчав на автостанцію і сидів там до автобуса, тремтячи від холоду і страху. Старець Харалампій сказав, що такі випадки тут часті з тими, хто через гріховність свою неугодний святий Ніні.

Було зі мною тут щось дивне, коли я не міг виїхати з Бодбі. Попрошавшись зі старцем Харалампієм, рано-вранці я виходив на дорогу і йшов до автостанції в бік Сігнахі, але раптом мене зупиняв якийсь невидимий дружний бар'єр, якого я не міг подолати. Я повертався назад у Бодбі до ченця Харалампія, який говорив мені: «Значить, ти ще недомавився. Свята Ніна ще не відпускає тебе. Іди

читай біля гробниці її і Божій Матері акафісти». І так було до трьох разів, поки я не був відпущений.

Катя після цього випадку з листом теж їздила до святої Ніни і потім говорила мені, що там так добре, так утішно, що там можна прожити все своє життя.

Минуло двадцять років з тих пір, як Катя поїхала з Росії. Спочатку вона жила при монастирі в Лос-Анджелесі, де подвизався ієромонах Серафим (Роуз), потім через кілька років поїхала на Святу Землю в Горненський православний монастир. На монастир тоді часто нападали вороги Христові: то гранату через огорожу кинули, то злочинно зарізали двох черниць. Катя тоді теж постраждала. Її зштотхнули з високих і крутих кам'яних сходів, і вона отримала численні травми, після чого три місяці пролежала в лікарні. Виписавшись із лікарні, вона перейшла, з благословення, в юрисдикцію Єрусалимського Патріарха, прийняла постриг з ім'ям Іоанни і оселилася в монастирі, що на Сорокаденній горі біля Єрихона. Ця гора називається ще горою Спокуси, де сатана спокушав Господа нашого Ісуса Христа. Монастир дуже древній, печерний, належить Грецькій Церкві. Тепер Катя вже не Катя, а ігумення матінка Іоанна. Влітку там страшне пекло, сонце розжарює камені так, що до них не доторкнутися, з'являються хмари москітів, навколо сумна, гола пустеля, оточена такими ж сумними, голими крейдяними горами. Взимку свищать холодні вітри і ллють дощі. Монастир розташований високо, наполовину гори, і за водою треба спускатися вниз. Ось так і живе там професорська донька — Катерина премудра. Тут, у Пітері, вона хворіла, чахла, мучилася і фізично, і морально. Але там, у цій згубній пустелі, її просто не впізнати. Це стала міцна духом і тілом, енергійна і дуже діяльна ігумення. Про свої хвороби вона просто забула, і благодать Господня почала на ній.

Мій знайомий, Микола Кузьмич, нещодавно здійснив паломництво на Святу Землю. Я потім подзвонив йому і запитав про його враження. Він люб'язно розповів мені. Я запитав:

— Чи були ви в монастирі на Сорокаденній горі й чи бачили ігуменю Іоанну?

Він відповів:

— Був і ігуменю Іоанну бачив. Вона навіть сама водила нас, паломників, по всьому монастирю і багато й цікаво розповідала. Яка це світла особистість! Мене дуже вразило, що вона, гречанка, так чудово володіє російською мовою.

— Миколо Кузьмичу, — сказав я, — вона не гречанка. Вона наша Катя — парафіянка Князь-Володимирського собору, колишня мешканка Петроградської сторони.

Із збірки оповідань «Святими місяцями».

Записки священномученика Гавриила Коваленко

Продолжение. Начало в № 2(2012)–

7, 9, 11, 12(2013), 1–7.

*Из записок благочинным.
Г. Коваленко. 1895–1902 гг.*

Тут меня ожидало несколько сюрпризов. (Я был) в полной уверенности, что раз Мусман пригласил к себе архиерея, то он даст приют и ему, и его свите; но не тут-то было: во время служения подходит ко мне Ал. Гр. Житецкий и заявляет, что Владыка намерен ночевать на академической даче и чтобы я, если можно, приготовил ему там ночлег. Я был крайне этим ошеломлен и сказал ему: «Доложите Владыке, что эта дача в течение нескольких лет стоит необитаема и ночевать там нельзя, потому что там ничего нет, да если бы и было, то ее нужно было заблаговременно проветрить». Ал. Гр. доложил, но, возвратившись ко мне, сказал, что Владыка все же желает ночевать на даче. Тогда я пошел сам, сказал ему то же самое; Владыка на мое заявление ничего не ответил, но видимо был недоволен. После этого подходит ко мне приехавший с Владыкой благочинный Золотоношского уезда и заявляет, что матушка игуменья просит меня устроить ей с сестрами где-нибудь ночлег. Этому уже я прямо сказал, что я тут не дома, решительно никого не знаю и устраивать ее не берусь, что я не знаю еще, что делать с архиереем, а об игуменье не намерен и думать. Что же такое произошло? Почему Владыка не захотел ночевать у Мусмана? Я думаю, вероятно, потому, что Мусман или не захотел, или забыл его пригласить, хотя и ехал с ним в одном экипаже, а Владыка постеснялся сам ему об этом сказать, или, быть может, потому, что ехавши с ним, увидел, что это за тип и в какой просак он попал. Предположение мое оказалось правильным, ибо передавали впоследствии, что барыня, возвратившись с торжеств, узнавши, что Владыка уехал ночевать на дачу, задала своему благоверному хорошую встрепку за то, что он не пригласил архиерея к себе на ночлег.

Тут мне придется уклониться немного в сторону и рассказать, что такое была академическая дача. В том же самом селе Чутовке было имение другого богатого помещика, некоего Угричич-Требинского. Последний владелец этого имения — молодой человек — вел рассеянную светскую жизнь, но в Петербурге, как передают, познакомился с известным Антонием Храповицким, под влиянием которого заинтересовался религиозными вопросами, увлекся аскетизмом, бросил свой прежний образ жизни и поступил для слушания лекций в С.-Петербургскую Духовную академию, по окончании которой или во время прохождения курса принял монашество с именем Михаила и был назначен в Русскую миссию в Иерусалим, где, прослуживши некоторое время в сане иеромонаха, умер, а свое имение в селе Чутовке, десятин что-то около двухсот или трехсот, с родовой усадьбой завещал в пользу Петербургской академии с тем, чтобы его усадьба служила местом летнего отдыха для нуждающихся в таком студентах, профессоров и вообще всех лиц, служащих в академии. В той же усадьбе, согласно завещанию, должен был дожить свой век его старый учитель (фамилию его я теперь забыл), на содержание

которого академия должна была отпускать известную сумму из получаемых от имения средств. Землю правление академии сдавало в аренду местным крестьянам, а дом круглый год стоял пустой в ожидании на лето к себе гостей; в подвальном этаже этого дома жил особый наемный сторож. Дом был каменный, одноэтажный, с подвалом, стоял над горою, окруженный парком, внизу горы простирались на большое пространство роскошный зеленый луг. Получение с крестьян арендных денег, наем сторожа и вообще наблюдение за имением академия поручила местному приходскому священнику за особое вознаграждение. При посещении Чутовки я несколько раз был на этой даче. В первые годы по получении дара на эту дачу действительно приезжало несколько человек студентов академии, были даже некоторые профессора, вследствие чего в комнатах стояло несколько железных кроватей с матрацами, столы, стулья, была и посуда. Но потом, вероятно, охотников забираться на все лето в такую трущобу из академического персонала не находилось, и последние годы на нее никто не приезжал; старый учитель отца Михаила умер, вследствие чего дом стоял целые годы заколоченный, даже, вероятно, никогда не проветривался: по крайней мере, в комнатах его пахло плесенью и цвелью, всюду висела паутина. Вот что представляла из себя эта академическая дача. Каким образом узнал об ней Преосвященный Иоанн, сказать не берусь: знал ли он об ней раньше или, быть может, сообщил ему об этом сам Мусман, забывший пригласить Владыку в свой дом.

А теперь буду продолжать прерванный рассказ. Когда мы подходили к Владыке в конце богослужения под благословение, он сказал, что литургию он завтра начнет в 8 часов утра, так как по окончании богослужения он хочет еще поспеть к вечернему поезду в Лубны (это верст 50 от Чутовки), намереваясь на следующий день служить в Полтаве в кафедральном соборе, по случаю высокопраздничного дня тезоименитства Государыни Марии Федоровны 22 июля. Будучи вполне уверен, что Владыка убедился моими доводами о невозможности ночлега на академической даче и уехал ночевать к Мусману, я по окончании богослужения ушел с другими священниками на ночлег к приходскому батюшке, сюда же пришли отец ключарь и иподиакон, и где девался Владыка, я, признаться, не обратил внимания. Когда мы сидели у батюшки за вечерним чаем, явился среди нас пристав и не то с упреком, не то с иронией сказал: «Вот это хорошо, отцы!.. Сами тут сидите и благодушствуете, а Владыку бросили одного на пустой даче!» «Как, — сказал я, — разве Владыка на даче, а не у Мусмана?» «Владыку я проводил на дачу», — ответил пристав. Это, конечно, была оплошность с моей стороны, происшедшая оттого, что я не умел, да и теперь, признаться, не умею обращаться с Владыками, тем паче что его окружало столько «ангелов»

(ключарь, секретарь, игуменья), стороживших каждый его шаг, что мне через них и подступиться к нему было нельзя, так что я себя не очень за это и виню. В душе я был страшно зол на Владыку за его упорство, тем не менее нужно было что-нибудь делать. Нужно было повезти туда хоть подушку и постельного белья, и я начал просить матушку, которая дала мне несколько подушек, одеял и простынь, все это мы связали в узел, я велел заложить свои лошади и поехал на дачу. Приехав туда, я застал такую картину: несколько монашек в пустой комнате, освещенной церковным огарком, ставили грязный большой самовар (где они уже взяли чай и сахар, я не знаю, вероятно, привезли с собой), а в одной из комнат, освещенной тоже огарком от церковной свечи, воткнутой в бутылку, около небольшого стола сидели Владыка и матушка-игуменья, которая, не знаю, искренно или притворно, но со слезами на глазах, выказывая ему соболезнование по поводу положения, в котором он очутился, поехав в Чутовку, а не оставшись ночевать у нее в монастыре, как она его просила. «Ничего, — отвечал ей на это Владыка, — не беспокойтесь, матушка, как-нибудь переночуем, авось не померем». Тут же находились Ал. Гр. Житецкий, протоиакон и несколько еще монахинь; окна во всем доме были открыты настежь, и в них тянул прохладный ночной воздух. Увидев в моих руках довольно большой узел, монахини взяли его у меня и тут же приступили к приготовлению постелей на стоявших в разных комнатах порожних койках, а я пошел к Владыке и начал извиняться перед ним за свою оплошность, сказавши, что я был вполне уверен в том, что раз Мусман пригласил его в Чутовку, то он даст ему и приют, что если бы о случившемся знали раньше, то все можно было бы устроить иначе, что, наконец, я сам приехал в Чутовку совершенно случайно и только потому, что мне о приезде Вашем сказал пристав. На это мне Владыка сказал: «Вы имели полное основание не приезжать. А как было мне не приехать в Чутовку, когда мне господин Мусман сказал, что меня здесь ожидает чуть ли не все благочиние, что здесь неблагополучно — развелась штунда и т. п.»? «Теперь, Владыка, — сказал я, — вы видите, что из себя представляет г. Мусман — это известный враль!» На это он улыбнулся и ничего мне не сказал. На прощанье он еще раз подтвердил мне, что хочет начать литургию не позже 8 часов, и я уехал. Когда я возвращался из дачи, начало уже рассветать, был приблизительно 2-й час ночи. На дороге я встретил огромную арбу, запряженную парой лошадей, на которой везли на дачу кровати, тюфяки, подушки, одеяла и проч. Это, как мне сказали, возвратившаяся с праздника барыня, узнав о бестактном поступке своего супруга, посылала туда все необходимое для ночлега. Как там провели ночь наши нежданные гости, я не знаю, но только отец протоиакон впоследствии передавал, что матушка-игуменья, улегшись

на приготовленную постель, провалилась, так как она была особа очень тучная, и ее с трудом могли вытащить из-под кровати монахини при помощи протоиакона и секретаря, что Владыка, услышав об этом из другой комнаты, хохотал до слез. Мы же у батюшки ночевали все покоем на разостланном на полу сене, подложив под головы кулаки и укрывшись собственными рясами, так как у хозяина никакого больше постельного белья не оказалось.

На следующее утро ключарь и иподиакон отправились в церковь, чтобы приготовить все нужное к богослужению, а я в 8-м часу поехал к Владыке на дачу. Владыку я застал уже совершенно готовым в клубке, прогуливающимся около дома. Доложив ему, что к богослужению все готово, я между прочим упомянул ему о том, что в этом доме в подвальном этаже имеется комната, где покойный отец Михаил предавался своим аскетическим подвигам. Владыка выразил желание посетить эту комнату и просил меня проводить его туда. Мы пошли. Комнатка эта была настолько мала, что в ней с трудом могли поместиться три-четыре человека, и то в стоячем положении, освещалась она одним самым маленьким окошечком, в которое человек подавал ему пищу, состоящую из хлеба и воды; вела в нее очень узкая и неудобная лестничка, по которой мог идти только самый худой человек. В этой комнатке он безвыходно проводил по несколько дней, для чего в ней устроена была скамейка, сложенная из кирпичей. Когда мы с Владыкой гуськом начали спускаться по этой лестничке, матушка-игуменья хотела было тоже следовать за нами, но Владыка ей запретил это, сказавши: «Вы тут застряете так, что мы с отцом благочинным ничего с вами не сделаем». «Да, — сказал Владыка, осмотревши эту комнату, — мы бы, пожалуй, с вами не захотели пробыть тут и нескольких часов». Затем мы с Владыкой поехали в церковь. Литургия прошла чинно, хорошо благодаря руководству отца ключаря, при пении двух хоров — монастырского и местного. Народу на литургии было немного, так как было рабочее время; была и семья Мусманов. В конце литургии Владыка говорил поучение о воскресении мертвых и о страшном суде, используя для проповеди видения пророка Иезекииля об воскресших костях, память которого в тот день праздновалась. Я знал, что после литургии Мусманы намеревались пригласить Владыку и все служащее духовенство к себе на завтрак. Так как после известного скандала мне в доме Мусманов не хотелось быть, то я решил переждать то время, пока Владыка будет у Мусмана, в доме батюшки; но не так вышло. Благословляя после литургии проходивший народ, Владыка приказал мне поднести г-же Мусман просфору. Принимая от меня просфору, барыня начала любезно упрашивать меня посетить их дома и забыть все бывшие между нами недоразумения. Пришлось уступить. Завтрак в доме Мусманов был устроен на веранде, очень скромный и продолжался недолго, потому что Владыка спешил в Лубны к поезду. К концу завтрака были поданы к крыльцу два четверика превосходных лошадей и линейка, запряженная парой. В первый экипаж уселся Владыка с секретарем, а во второй — ключарь, протоиакон, один иподиакон и я; в линейку сел второй иподиакон, взяв с собою архиерейскую ризницу. Своим лошадям я приказал поехать в местечко Оржицу, где думал проститься с Владыкой. Лошади нас помчали. В Оржице встретил Владыку на паперти с крестом местный священник, но Владыка в церковь не зашел и только издала благословил встречавших. В Оржице и я простился с Владыкой и, обождав у священника, пока пришли мои лошади, уехал домой. С тех пор я больше с Мусманами не встречался и какая была дальнейшая судьба этого семейства, я не знаю.

Продолжение следует.

При єпархіальному відділі благодійності та соціального служіння працює центр «Благо»

З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, з 15 жовтня 2012 року при відділі благодійності та соціального служіння Полтавської єпархії Української Православної Церкви діє центр «Благо».

Основні напрямки діяльності:

збір пожертвувань — одягу, взуття, медикаментів, засобів гігієни тощо;
розподіл гуманітарної допомоги між категоріями громадян, яким потрібна допомога;
надання духовної підтримки;
інша допомога.

Пункти збору та розподілу гуманітарної допомоги організовані в храмі святих мучениць Віри, Надії, Любові та матері їхньої Софії (проспект Першотравневий, 23) й у Петропавлівському храмі (м. Полтава, мікрорайон Дублянщина, вул. Низова, 38).

Скриньки з анкетами «Потрібна допомога» та «Хочу допомогти» розміщені за адресами: храм святого апостола Андрія Первозваного (вул. Сінна, 3а); храм святих мучениць Віри, Надії, Любові та матері їхньої Софії (проспект Першотравневий, 23).

Увага! Центр «Благо» має потребу у волонтерах і благодійниках.

Контактні телефони:

(050) 259-40-83 (отець Андрій);
(099) 942-19-98 (Аліна);
(095) 156-62-98(Ольга).

Богослужіння

У храмі Всіх святих землі Полтавської

щосуботи звершується всеношна, яка починається о 17.00, щонеділі — Божественна Літургія о 8.00.

Крім того, відбуваються заняття, організовані при Серафимівському храмі:

щосуботи о 13.00 — заняття дитячого хору, о 15.30 — школа для дорослих, щонеділі о 16.00 — недільна дитяча школа, по закінченні вечірнього богослужіння у Серафимівському храмі — заняття для дорослих зі Старого Завіту.

Храм знаходиться у цокольному приміщенні управління Полтавської єпархії за адресою: Полтава, вул. Героїв Сталінграда, 1-б.

У тимчасовому храмі, що на місці будівництва Андріївської церкви

З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, у тимчасовому храмі на місці будівництва Свято-Андріївської церкви в Полтаві (вул. Сінна, 3-а) щоденно звершуються богослужіння добового кола: вечірне богослужіння — о 18.00, Літургія — о 8.00. **Запрошуємо всіх бажаючих помолитися на місці будівництва нового православного храму.**

Запрошуємо на недільні та святкові богослужіння у храм Архистратига Михаїла у с. Щербанях

Всеношна — о 18.00.

Літургія — о 9.00.

Дістатися до храму можна маршрутним автобусом від зуп. «Центральний ринок» у Полтаві.

Зверніть увагу!

Православний магазин

Для вас широкий асортимент духовної літератури різних напрямків

(Святе Письмо та тлумачення, життя та твори святих і подвижників благочестя, духовні поради, питання православної медицини, література для духовенства тощо).
Ікони, утвар.

Чекаємо у Полтаві за адресами:
вул. Шевченка, 54, (2-й поверх)
з 8.00 до 16.00, крім понеділка.

Торговельний центр «Київ»
вул. Зіньківська, 6,
(3-й поверх, праве крило)
з 9.00 до 21.00
без перерви та вихідних.

З благословення Високопреосвященнішого Филипа, митрополита Полтавського і Миргородського

Проводяться духовно-просвітницькі лекції-бесіди з тем:

- ❖ Старий Завіт,
- ❖ Новий Завіт,
- ❖ Діяння та послання святих апостолів.

Лекції-бесіди проводять священнослужителі та миряни, які мають відповідну освіту.

Заняття відбуваються:

- щочетверга (для всіх бажаючих),
- щонеділі (молодіжне спрямування)

о 19.00 в цокольному приміщенні церковноприходського будинку при Свято-Макаріївському соборі за адресою: м. Полтава, вул. Лялі Убийвовк, 2.

Оформити передплату на «Відомості Полтавської єпархії» можна з будь-якого місяця в будь-якому відділенні «Укрпошти»:

ф. П - 1	Державний комітет зв'язку та інформації України	
	АБОНЕМЕНТ на газету	
	01125	
Відомості Полтавської єпархії		Кількість комплектів
		1
на 2014 рік по місяцях		
1	2	3
4	5	6
7	8	9
10	11	12
Куди		
поштовий індекс		адреса
Кому		
ДОСТАВНА КАРТКА-ДОРУЧЕННЯ на газету		01125
Відомості Полтавської єпархії		Кількість комплектів
Вартість	передплати	1
	переадресування	
на 2014 рік по місяцях		
1	2	3
4	5	6
7	8	9
10	11	12
поштовий індекс		місто, село
		область
код вулиці		район
буд.	корп.	кв.
		вулиця

До святинь храмів Полтави

Макаріївський кафедральний собор

(вул. Лялі Убийвовк, 2-а, тел. +38 (0532) 59-25-76)

Горбанівська ікона Божої Матері

(читання акафіста за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)

Ікона прмч. Макарія з часточкою мощей

(читання акафіста за вечірнім богослужінням у четвер о 17.00)

Хрестовоздвиженський монастир

(вул. Свердлова, 2-г, тел. +38 (0532) 56-14-68)

Мощі свт. Афанасія (Вольховського)

(молебень свт. Афанасію з читанням акафіста щоденно о 10.00)

Ікона Божої Матері «Оупованніє всѣхъ концѣвъ землі»

(читання акафіста за вечірнім богослужінням у неділю о 16.00)

Спаський храм

(вул. Жовтнева, 10, тел. +38 (05322) 2-86-29)

Ікона Божої Матері «Троєрѣчниця»

(молебень з акафістом у неділю о 16.00)

Храм мученика Іоанна Воїна

(вул. Маршала Бірюзова, 64-б, тел. 65-70-07)

Ікона мч. Іоанна Воїна з часточкою мощей

(читання акафіста мч. Іоанну Воїну за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)

Ікона Божої Матері «Вісцаріца»

(читання акафіста у вівторок о 9.30)

Ікона Божої Матері «Оутолї моѧ печлї»

(читання акафіста в четвер о 9.30)

Андріївський храм

(вул. Сінна, 3-а, тел. 56-93-49)

Ікона мц. Наталії з часточкою мощей

(читання акафіста мчч. Адріану і Наталії за вечірнім богослужінням у неділю о 18.00)

Ікона Богородиці «Незпівана Чіша»

(читання акафіста у вівторок о 9.30)

Свято-Троїцький храм

(вул. Свердлова, 2-г, тел. +38 (0532) 56-14-68)

Ікона «Сошіствїє Свѣтаго Духа»

(молебень Святому Духу в среду о 12.00)

Ікона свт. Миколая Чудотворця з часточкою мощей

(молебень свт. Миколаю в четвер о 12.00)

Пантелеймонівський храм

(вул. Фрунзе, 64, тел. +38 (0532) 53-21-58)

Ікона вмч. Пантелеймона з часточкою мощей

(читання акафіста вмч. Пантелеймону у вівторок о 12.00)

Ікона свт. Миколая Чудотворця

(читання акафіста свт. Миколаю в четвер о 12.00)

Храм святих мучениць Віри, Надії, Любові

(проспект Першотравневий, 23, тел. 2-16-59)

Ковчег з часточкою мощей свт. Іоасафа Белгородського

(читання акафіста свт. Іоасафу Белгородському в суботу о 9.30)

Почаївська ікона Божої Матері

(читання акафіста за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)

Вознесенський храм

(вул. Зоряна, 2, тел. +38 (0532) 66-16-23)

Ікона Божої Матері «Владї мїрскаѧ Пѣшкарївскаѧ»

(читання акафіста у неділю о 17.00)

Серафимівський храм

(вул. Героїв Сталінграда, 1-б, тел. +38 (0532) 59-58-49)

Ковчег з часточкою мощей прп. Серафима Саровського

(читання акафіста прп. Серафиму Саровському за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)

Ікона Богородиці «Незпівана Чіша»

(читання акафіста в середу о 9.30)

Ікона Богородиці «Въ родѣхъ Помощница»

(читання акафіста в п'ятницю о 9.30)

Оформити передплату на «Відомості Полтавської єпархії» можна з будь-якого місяця в будь-якому відділенні «Укрпошти»:

Зворотній бік форми СП-1

(Абонемент)

На абонементі повинен бути проставлений відтиск касового апарата. При оформленні передплати (переадресування) без касового апарата на абонементі проставляється відтиск календарного штампеля відділення зв'язку. У цьому разі передплатнику видається абонемент з квитанцією про оплату вартості передплати (переадресування).

(Доставна картка-доручення)

Передплатник із сплачених ним коштів за передплату доручає Розповсюдженню сплатити Видавцю суму в розмірі видавничої вартості передплаченого видання на умовах і в строки, визначені Розповсюдженцем.

Важливо

Шановні батьки!

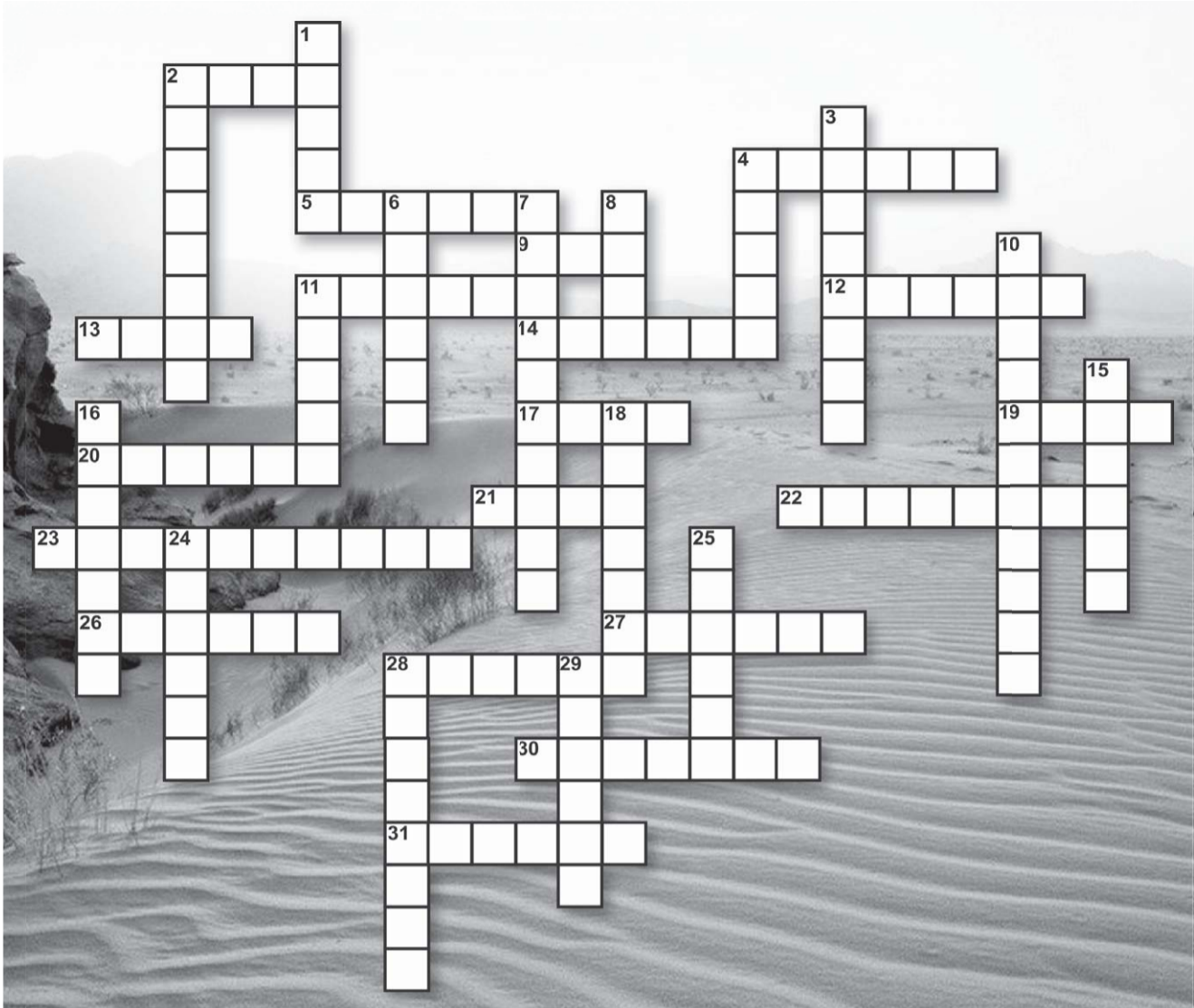
У загальноосвітніх школах Полтавської області запроваджено культурологічний предмет духовно-морального спрямування «Біблійна історія та християнська етика» для 1 – 11 класів на факультативній основі.

Його викладання можливе за умови, якщо батьки школярів висловлять письмове бажання. Для цього необхідно написати відповідну заяву на ім'я директора школи.

Для того щоб предмет «Біблійна історія та християнська етика» був запроваджений як класний або міжкласний факультатив, його повинні вивчати мінімум вісім учнів.

Шановні батьки! Якщо ви прагнете виховати дітей духовними, високоморальними людьми, скористайтеся можливістю й потурбуйте про введення предмету «Біблійна історія та християнська етика».

Кроссворд «Всё самое первое»

По горизонтали: 2. Первый еврейский царь. 4. Грех против первой заповеди Закона Божия. 5. Первый ветхозаветный патриарх, получивший Божие обетование о своем потомстве. 9. Первая женщина на земле. 11. Первый архангел, вставший на битву с сатаной. 12. Трапеза, за которой совершилось первое в мире Причастие. 13. Город, где Господь совершил первое чудо воскрешения мертвого. 14. Первое название «земли обетованной». 17. То, что сотворил Господь в первый день творения. 19. Город, где Христос совершил свое первое чудо. 20. Первый день седмицы. 21. Первый человек. 22. Первый русский князь-христианин. 23. Первый византийский император, сделавший христианство свободным. 26. Первый сын Авраама. 27. Страна, где евреи впервые оказались в плену. 28. Архидиакон, которого называют первомучеником. 30. Потомки первого сына Авраама, которых называют по имени его матери. 31. Первая «профессия» апостола Матфея.

По вертикали: 1. Первая русская княгиня, крестившаяся в православную веру. 2. Добродетель, о которой говорится в первой заповеди блаженств. 3. Первый прообраз Божией Матери в Ветхом Завете, виденный Иаковом. 4. Первый иудейский первосвященник, брат Моисея. 6. Первая девушка, которую встретил и полюбил Иаков в доме Лавана. 7. Первый «священник Бога Всевышнего» на страницах Ветхого Завета. 8. Первый убийца на земле. 10. Первая часть Божественной Литургии. 11. Мироносица, которая первая увидела Иисуса Христа воскресшим. 15. Апостол, которого называют «первозванным». 16. «Первый» монах, основоположник скитского иноческого жития в Египте. 18. Первый русский патриарх-мученик. 24. Первый, кто встретил Младенца Иисуса в Иерусалимском храме. 25. Первый, «походный», храм иудеев. 28. Царь, построивший первый Иерусалимский храм. 29. Владелец первой нерукотворной иконы Иисуса Христа.

www.delo.teolog.ru

По горизонтали: 2. Савл. 4. Адам. 5. Авраам. 9. Ева. 11. Михаил. 12. Вечеря. 13. Наин. 14. Ханаан. 17. Свет. 19. Канан. 20. Небеса. 21. Адам. 22. Владимир. 23. Константин. 26. Измаил. 27. Египет. 28. Стефан. 30. Агарь. 31. Матфей.
По вертикали: 1. Ольга. 2. Смирение. 3. Лествица. 4. Аврон. 6. Рахиль. 7. Мерхиседек. 8. Каин. 10. Пискомидия. 11. Мария. 15. Андрей. 16. Антоний. 18. Ермоген. 24. Симеон. 25. Скинния. 28. Солотон. 29. Авраам.

Иконография Спасителя — проверьте себя!

Икону часто называют «богословием в красках». Уметь «читать» икону должны не только иконописцы или узкие специалисты-искусствоведы. Насколько вы хорошо знакомы с иконографией Спасителя? Проверьте это с помощью теста.

1. Иконографический элемент, отличающий иконы Спасителя от всех иных и встречающийся только у Христа:

- ▶ Пурпурный хитон и синий гиматий.
- ▶ Длинные волосы и борода.
- ▶ Крестчатый нимб.
- ▶ Евангелие и благословляющий жест.

2. Что значат буквы в нимбе Спасителя «OQN»?

- ▶ (От) — «от небес приидох», (Он) — «они же Мя не познаша», (Наш) — «на кресте распяты».
- ▶ OQN — Сущий по-гречески.
- ▶ «Он Отец наш».
- ▶ Это зашифрованное послание, скрывающее дату конца света.

3. В каком виде должно изображаться Евангелие в руках Христа?

- ▶ В закрутом.
- ▶ В открытом.
- ▶ В виде свитка.
- ▶ В любом.

4. Сколько должно быть прядок на лбу Спасителя?

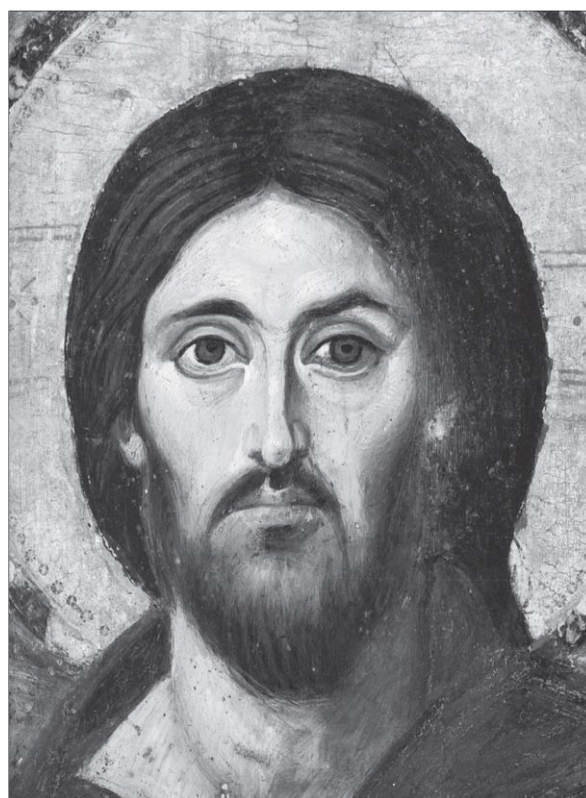
- ▶ Одна (символизирует единство Бога).
- ▶ Две (символизируют две природы во Христе).
- ▶ Три (символизируют святую Троицу).
- ▶ Не имеет значения.

5. Отличие восточной (православной) иконографии Распятого от западной.

- ▶ Надпись над Крестом (в одном случае по-славянски или по-гречески, во втором — на латыни).
- ▶ Количество гвоздей (4 — в восточной традиции, 3 — в западной).
- ▶ Отсутствие/наличие тернового венца.
- ▶ Закрытые/открытые глаза Спасителя.

6. Наиболее традиционное сочетание цветов одежд Спасителя:

- ▶ Пурпурный хитон, золотой клав, синий гиматий.
- ▶ Красный, голубой.

- ▶ Белый, красный.
- ▶ Золотой, красный.

7. Образ Спасителя Нерукотворного на плате (убрус) отличается от керамидиона:

- ▶ На убрусе Спас с заостренной бородой («мокрая брада»), а на керамидионе — с обычной.
- ▶ Цветом фона: на убрусе — имитация ткани, на керами-

дионе — имитация кирпича.
▶ В первом случае глаза закрыты, во втором — открыты.
▶ Тон самого лика — во втором случае он более «кирпичный».

8. Образ Спасителя Эммануила представляет Спасителя в виде:

- ▶ Отрока.
- ▶ Младенца.
- ▶ Юноши.

▶ Все вышеперечисленное.

9. Крестчатый нимб Спасителя должен представлять собой:

- ▶ Вписанный в круг крест, три видимых лопасти которого должны состоять из девяти полос (в обозначение «девяяти чинов ангельских»).
- ▶ Крест в нимбе непременно должен содержать надпись «OQN».
- ▶ Крест должен быть голубого цвета с украшением, имитирующим драгоценные камни.
- ▶ В нимб просто должен быть вписан

крест (цвет, форма, украшения которого имеют вторичное значение).

10. В каком виде Спаситель изображен в Софии Киевской на мозаике «Христос-иерей»?

- ▶ В одеждах священника.
- ▶ В одеждах архиерея.
- ▶ Одновременно в архиерейском и царском облачении.
- ▶ В традиционных одеждах, но с короткой бородой и выбритой макушкой.

Дмитрий Марченко.
www.pravmir.ru

Ответы:

1. Крестчатый нимб. 2. OQN — Сущий по-гречески. 3. В любом. 4. Не имеет значения (4 — в восточной традиции). 5. Колличество гвоздей (4 — в восточной традиции). 6. Пурпурный хитон, синий гиматий, золотой клав. 7. В любом. 8. Крестчатый нимб. 9. Крестчатый нимб. 10. В одеждах священника.

Монастирі Полтавщини приймають паломників

Мгарський монастир

Древня обитель Полтавщини — Спасо-Преображенський Мгарський чоловічий монастир запрошує паломників піднести свої молитви до Господа і Його Пречистої Матері на цьому святому місці, ознайомитися з історією монастиря, дізнатися про життя пов'язаних із ним святих. При обителі діє готель для паломників.

Чекаємо Вас за адресою:

37536 Україна, Полтавська область, Лубенський район, с. Мгар, Спасо-Преображенський монастир. Тел. **(05361) 5-48-06**. Електронна адреса: www.mgarsky-monastery.org

Велико-Будищанський монастир

У с. Писаревщина Диканського району відроджується Велико-Будищанський Свято-Троїцький жіночий монастир. Обитель чекає паломників, які хочуть помолитися й потрудитися во славу Божу й задля відбудови православної святині Полтавщини.

Адреса монастиря:

38522 Україна, Полтавська область, Диканський район, с. Писаревщина, вул. Лугова, 6. Додаткову інформацію можна отримати в єпархіальному управлінні за тел. **(0532) 59-59-91**. Тел. монастиря **(05351) 9-45-42**.

До монастиря можна доїхати автобусами «Полтава—с. Писаревщина», що відправляються від автостанції №3 м. Полтави (поряд з ТЦ «Київ») о **5.50, 8.15, 14.05, 17.30**.

Хрестовоздвиженський монастир

Полтавський Хрестовоздвиженський жіночий монастир приймає паломників і людей, які хочуть потрудитися во славу Божу в стінах древньої обителі.

Настоятелька монастиря — ігуменя Сергія (Алексєєнко).

Престольне свято: 27 вересня.

Адреса монастиря:

вул. Свердлова, 2-г, м. Полтава, 36017, Україна. Тел. **(0532) 56-14-68**.

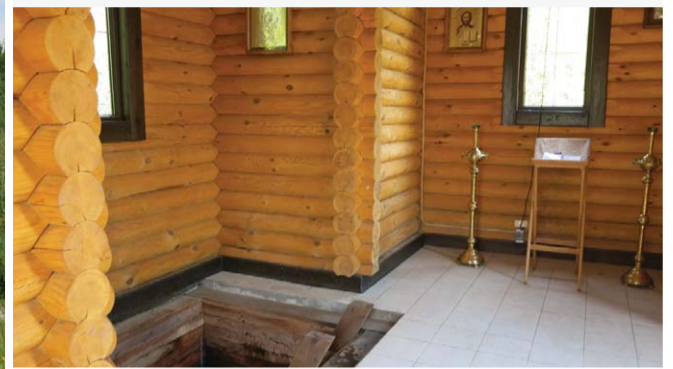
Молебні біля святих джерел на честь Горбанівської ікони Божої Матері

На честь святині землі Полтавської — чудотворного Горбанівського образу Божої Матері — з давніх-давен вшановуються православним народом святі джерела, розташовані в передмісті Полтави. Люди ходять до цих джерел не тільки набрати цілющої води, але й віддати молитовну шану Пресвятій Богородиці. На знак подяки благодійниками відновлено благоустрій навколо святих джерел.

З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, біля джерел щотижня звершуватимуться молебні.

Біля святого джерела на честь Горбанівської ікони Божої Матері (поруч із Баронівськими ставками) молебен звершуватиметься **щочетверга о 12-й годині** причтом Полтавського Хрестовоздвиженського жіночого монастиря.

Біля святого джерела у селі Горбанівка (територія релігійної громади Різдва Богородиці Української Православної Церкви) молебен звершуватиметься **щосуботи об 11-й годині** причтом Вознесенського храму Полтави.

Духовно-просвітницькі курси в Полтаві

З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, обласне відділення Всеукраїнського православного педагогічного товариства проводить духовно-просвітницькі курси для педагогів, вихователів, керівників навчальних закладів та всіх, хто прагне долучити підростаюче покоління до вічних цінностей християнства. На курсах вивчаються Священне Писання, церковна історія, християнська культура, основи літургії.

Заняття відбуваються щосереди о **18.00** в старому корпусі Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка (м. Полтава, вул. Остроградського, 2).

ВІДОМОСТІ ПОЛТАВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ

Щомісячний часопис.

Засновник: Управління Полтавської єпархії Української Православної Церкви.

Свідоцтво про державну реєстрацію: КВ №11359-232ПР від 20.06.2006р.

Передплатний індекс: 01125.

Адреса редакції: вул. Героїв Сталінграда, 1-6, м. Полтава, 36040, Україна.

Телефон/факс: +380 (532) 55-22-28.

Електронна пошта: pravpoltava@ukr.net

Головний редактор:

митрополит Полтавський і Миргородський Филип.

Заступник головного редактора:

Людмила Самойлова.

Фото: протоієрей Миколай Довганич, диякон Георгій Лінд.

Листування з читачами ведеться

тільки на сторінках газети.

Автори несуть відповідальність за точність наведених даних.

Тираж номера: 6000 прим. Замовлення №1453308.

Газету надруковано: ТОВ «Видавничий дім «Кераміст».

69057, м. Запоріжжя, вул. Седова, 16. Тел. (061) 228-10-30.

Читайте щоп'ятниці «Православний вісник» — додаток до «Відомостей Полтавської єпархії»

Виходить у газеті «Полтавський вісник»:

передплатний індекс —

61582

